

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Оксана Семенюк

**УКРАЇНСЬКА МОВА
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)**

**Збірник вправ і завдань
для студентів Факультету історії,
політології і міжнародних відносин**

Івано-Франківськ
2023

УДК 37.016:811.161.2'276.6(075.8)

Рекомендовано до друку методичною радою Факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 29 серпня 2023 року).

Рецензенти:

І. О. Бабій – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника);

Л. Б. Наконечна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри початкової освіти (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника).

Семенюк О. А.

Українська мова (за професійним спрямуванням): збірник вправ і завдань для студентів Факультету історії, політології і міжнародних відносин. Івано-Франківськ : видавець Голіней О.М., 2023. 80 с.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Законодавчі та нормативно-стильові ознаки професійного спілкування.....	6
Писемне ділове мовлення.....	34
Усне ділове мовлення.....	44
Наукова комунікація як складова фахової діяльності.....	49
Норми сучасної української літературної мови.....	56
Список рекомендованої літератури.....	77

ПЕРЕДМОВА

Курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» займає важливе місце в системі підготовки майбутніх фахівців усіх спеціальностей. Пропонований збірник вправ і завдань призначений для студентів, що навчаються на освітніх програмах бакалаврського рівня Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Робота з навчальним посібником сприятиме підвищенню рівня мовної грамотності, комунікативної компетентності і загальномовної підготовки студентів, формуванню правильного розуміння ролі державної мови у їхній майбутній професійній діяльності, практичному оволодінню основами офіційно-ділового, розмовного і наукового стилів сучасної української літературної мови.

Багато уваги у збірнику приділено вправам, які спрямовані на забезпечення досконалого володіння основними нормами сучасної української літературної мови та на вироблення навичок самоконтролю за їх дотриманням у повсякденній професійній комунікації. Особливу увагу звернено на закріплення правил, знання яких є актуальним у щоденній роботі майбутніх істориків, політологів, фахівців у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій і регіональних студій, національної безпеки та інших фахівців, яких готує Факультет історії, політології і міжнародних відносин (наприклад, правил уживання великої літери у власних іменах людей, географічних і адміністративно-територіальних назвах, назвах історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів, документів, пам'яток історії та культури, органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств, назвах, пов'язаних з релігією; правил написання, наголошування, відмінювання числівників та їх узгодження з іменниками тощо).

Матеріалом для вправ здебільшого слугують фахові тексти.

Запропоновані у збірнику різнотипні вправи і завдання можуть бути використані для аудиторних занять, самостійної роботи студентів, контрольної перевірки й самоперевірки знань.

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНО-СТИЛЬОВІ ОЗНАКИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Вправа 1. Ознайомтесь із основними положеннями документів, у яких визначено статус української мови і регламентовано її функціонування в різних сферах суспільного життя. Законспекуйте статтю 10 Конституції України. Як змінювалося розуміння ролі української мови в суспільстві у період, коли було прийнято ці документи? Наскільки ефективною, на ваш погляд, є мовна політика, спрямована на утвердження української мови як державної, у сучасній Україні?

І. ЗАКОН УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Про мови в Українській РСР

Українська РСР визнає життєдайність та суспільну цінність усіх національних мов і беззастережно гарантує своїм громадянам національно-культурні та мовні права, виходячи з того, що тільки вільний розвиток і рівноправність національних мов, висока мовна культура є основою духовного взаєморозуміння, культурного взаємозбагачення та зміцнення дружби народів.

Українська мова є одним з вирішальних чинників національної самобутності українського народу.

Українська РСР забезпечує українській мові статус державної з метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил українського народу, гарантування його суверенної національно-державної майбутності.

Виховувати у громадян, незалежно від їхньої національної належності, розуміння соціального призначення української мови як державної в Українській РСР, а російської мови як мови міжнаціонального спілкування народів Союзу РСР – обов'язок державних, партійних, громадських органів та засобів масової інформації республіки. Вибір мови міжособового спілкування громадян Української РСР є невід'ємним правом самих громадян.

[...]

Стаття 2. Державна мова Української РСР

Відповідно до Конституції Української РСР (888-09, 254к/96-ВР) державною мовою Української Радянської Соціалістичної Республіки є українська мова.

Українська РСР забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя.

Республіканські і місцеві державні, партійні, громадські органи, підприємства, установи і організації створюють всім громадянам необхідні умови для вивчення української мови та поглибленого оволодіння нею.

Стаття 3. Мови інших національностей в Українській РСР

Українська РСР створює необхідні умови для розвитку і використання мов інших національностей в республіці.

[...]

Стаття 4. Мови міжнаціонального спілкування

Мовами міжнаціонального спілкування в Українській РСР є українська, російська та інші мови.

Українська РСР забезпечує вільне користування російською мовою як мовою міжнаціонального спілкування народів Союзу РСР.

[...]

Стаття 6. Обов'язок службових осіб володіти мовами роботи органів і організацій

Службові особи державних, партійних, громадських органів, установ і організацій повинні володіти українською і російською мовами, а в разі необхідності – і іншою національною мовою в обсязі, необхідному для виконання службових обов'язків.

Незнання громадянином української або російської мови не є підставою для відмови йому у прийнятті на роботу. Після прийняття на роботу службова особа повинна оволодіти мовою роботи органу чи організації в обсязі, необхідному для виконання службових обов'язків.

[...]

м. Київ, 28 жовтня 1989 року

№ 8312-11

**II. ДЕКЛАРАЦІЯ
про державний суверенітет України
VIII. КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК**

Українська РСР забезпечує національно-культурне відродження українського народу, його історичної свідомості і традицій, національно-етнографічних особливостей, функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя.

[...]

м. Київ, 16 липня 1990 року

№ 55-ХП

III. Конституція України

Стаття 10.

Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

28 червня 1996 року

IV. Рішення Конституційного Суду України

у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови)

м. Київ, 14 грудня 1999 року

Справа № 1-6/99

№ 10-рп / 99

[...]

Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

[...]

3. Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя.

Конституцією України статус державної мови надано українській мові (частина перша статті 10). Це повністю відповідає державотворчій ролі української нації, що зазначено у преамбулі Конституції України, нації, яка історично проживає на території України, складає абсолютну більшість її населення і дала офіційну назву державі.

Публічними сферами, в яких застосовується державна мова, охоплюються насамперед сфери здійснення повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування (мова роботи, актів, діловодства і документації, мова взаємовідносин цих органів тощо). До сфер застосування державної мови можуть бути віднесені також інші сфери, які відповідно до частини п'ятої статті 10 та пункту 4 частини першої статті 92 Конституції України визначаються законами.

Зокрема, відповідно до чинних законів питання застосування української мови визначено щодо розгляду звернень громадян; діяльності Збройних Сил України та Національної гвардії України; видання друкованої продукції, призначеної для службового та ужиткового користування, що розповсюджується через державні підприємства, установи і організації (бланки, форми, квитанції, квитки, посвідчення, дипломи тощо); висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації; оформлення митних документів тощо. Володіння державною мовою є обов'язковою умовою для прийняття до громадянства України. Згідно з чинним Законом Української РСР «Про мови в Українській РСР» ([8312-11](#)) від 28 жовтня 1989 року службові особи державних органів, установ і організацій повинні володіти українською мовою.

Законодавчо визначеним є також питання про застосування української мови та інших мов у навчальному процесі в державних навчальних закладах України.

Зокрема, Законом України «Про освіту» (1060-12) в редакції від 23 березня 1996 року (100/96-ВР) (стаття 7) та Законом України «Про загальну середню освіту» (651-14) від 13 травня 1999 року (стаття 7) встановлено, що мова освіти, мова навчання і виховання у загальноосвітніх навчальних закладах визначається Конституцією України та Законом Української РСР «Про мови в Українській РСР». [...] Зокрема, ним встановлено, що мовою виховання в дитячих дошкільних установах, мовою навчання і виховання в загальноосвітніх школах, професійно-технічних училищах, середніх спеціальних і вищих навчальних закладах є українська мова.

[...]

Таким чином, положення Конституції України зобов'язують застосовувати державну – українську мову як мову офіційного спілкування посадових і службових осіб при виконанні ними службових обов'язків, в роботі і в діловодстві тощо органів державної влади, представницького та інших органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, а також у навчальному процесі в державних і комунальних навчальних закладах України.

[...] Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. Положення частини першої статті 10 Конституції України, за яким «державною мовою в Україні є українська мова», треба розуміти так, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом (частина п'ята статті 10 Конституції України).

Поряд з державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної

Республіки Крим та органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України.

2. Виходячи з положень статті 10 Конституції України та законів України щодо гарантування застосування мов в Україні, в тому числі у навчальному процесі, мовою навчання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та вищих державних і комунальних навчальних закладах України є українська мова.

У державних і комунальних навчальних закладах поряд з державною мовою відповідно до положень Конституції України, зокрема частини п'ятої статті 53, та законів України, в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин.

V.

Закон України

«Про засади державної мовної політики» № 5029-VI («Закон Ківалова – Колесніченка»)

[...]

Стаття 5. Цілі та принципи державної мовної політики

1. Державна мовна політика України базується на визнанні і всебічному розвитку української мови як державної і гарантуванні вільного розвитку регіональних мов або мов меншин, інших мов, а також права мовного самовизначення і мовних уподобань кожної людини.

2. При здійсненні державної мовної політики Україна дотримується таких цілей і принципів:

1) визнання всіх мов, які традиційно використовуються в межах держави чи її певної території, національним надбанням, недопущення привілеїв чи обмежень за мовними ознаками;

2) забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території держави із створенням можливості паралельного використання регіональних мов або мов меншин на тих територіях і в тих випадках, де це є виправданим;

3) сприяння використанню регіональних мов або мов меншин в усній і письмовій формі у сфері освіти, в засобах масової інформації і створення можливості для їх використання у діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування, в судочинстві, в економічній і соціальній діяльності, при проведенні культурних заходів та в інших сферах суспільного життя в межах територій, на яких такі мови використовуються, та з урахуванням стану кожної мови;

4) підтримання і розвиток культурних взаємин між різними мовними групами;

5) забезпечення умов для вивчення української мови як державної, регіональних мов або мов меншин, інших мов і викладання цими мовами з урахуванням стану кожної мови на відповідних рівнях освіти у державних і комунальних навчальних закладах

[...].

Стаття 10. Мова актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування

1. Акти вищих органів державної влади приймаються державною мовою і офіційно публікуються державною, російською та іншими регіональними мовами або мовами меншин. [...]

5. Тексти офіційних оголошень, повідомлень виконуються державною мовою. У межах території, на якій відповідно до умов частини третьої статті 8 цього Закону поширена регіональна мова (мови), за рішенням місцевої ради такі тексти можуть розповсюджуватися у перекладі цією регіональною або російською мовою (мовами)».

[...]

Стаття 18. Мова економічної і соціальної діяльності

1. В економічній і соціальній діяльності державних підприємств, установ та організацій основною мовою є державна мова, а також вільно використовуються російська та інші регіональні мови або мови меншин.

[...]

3. У внутрішніх правилах підприємств, установ та організацій будь-якої форми власності забороняється прийняття будь-яких положень, що виключають або обмежують у спілкуванні співробітників використання державної мови, російської, інших регіональних мов або мови меншин».

[...]

Стаття 20. Мова освіти

[...]

7. В усіх загальних середніх навчальних закладах забезпечується вивчення державної мови і однієї з регіональних мов або мов меншин. Обсяг вивчення регіональних мов або мов меншин визначається місцевими радами відповідно до законодавства про освіту з урахуванням поширеності цих мов на відповідній території.

[...]

Стаття 22. Мова у сфері інформатики

1. Основними мовами інформатики в Україні є українська, російська та англійська мови. Комп'ютерні системи та їх програмне забезпечення, що використовуються органами державної влади і органами місцевого самоврядування, державними підприємствами, установами та організаціями, повинні забезпечуватися можливістю обробляти україномовні, російськомовні та англійськомовні тексти.

[...]

VI. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»

Верховна Рада України, ґрунтуючись на Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року та схваленому Всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 року Акті проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, якими було відновлено незалежну національну державність України;

керуючись Конституцією України, що визначає українську мову як єдину державну мову в Україні та покладає на державу обов'язок забезпечувати всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

діючи відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99, яким встановлено, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом;

зважаючи на Концепцію державної мовної політики, затверджену Указом Президента України від 15 лютого 2010 року № 161/2010, яка визначає стратегічні пріоритети в подоланні спричинених багатовіковою асиміляційною політикою колонізаторів та окупантів деформацій національного мовно-культурного і мовно-інформаційного простору та відповідно до якої повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території держави є гарантією збереження ідентичності української нації та зміцнення державної єдності України;

усвідомлюючи, що українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, яка історично сформувалася і протягом багатьох століть безперервно проживає на власній етнічній території, становить переважну більшість населення країни і дала офіційну назву державі, а також є базовим системотвірним складником української громадянської нації;

прагнучи до посилення державотворчих і консолідаційних функцій української мови, підвищення її ролі в забезпеченні територіальної цілісності та національної безпеки України;

маючи на меті створення належних умов для забезпечення і захисту мовних прав і потреб українців;

а також беручи до уваги Висновки Європейської комісії за демократію через право, відповідно до якого за особливих умов, що склалися в Україні, збалансована політика у мовній сфері вимагає належних гарантій для збереження державної мови як інструмента єднання суспільства, та Рекомендацію Європейської комісії за демократію через право українському законодавчому органу віднайти істотно прийнятніші способи підтвердження верховенства

української мови як єдиної державної мови та вжити додаткових заходів для зміцнення її ролі в українському суспільстві, ухвалює цей Закон.

Розділ I **ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ**

Стаття 1. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні

1. Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова.

2. Статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації.

3. Державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.

4. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні визначається виключно Конституцією України.

5. Порядок функціонування і застосування державної мови визначається виключно законом.

6. Навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, зокрема навмисне застосування її з порушенням вимог українського правопису і стандартів державної мови, а також створення перешкод та обмежень у застосуванні української мови тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

7. Статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначені цим Законом.

8. Українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України.

[...]

Стаття 2. Сфера дії Закону

[...]

2. Дія цього Закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів.

[...]

Розділ II

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ

[...]

Стаття 6. Обов'язок громадянина України володіти державною мовою

1. Кожний громадянин України зобов'язаний володіти державною мовою.

2. Держава забезпечує кожному громадянину України можливості для опанування державної мови через систему закладів дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, освіти дорослих, а також через підтримку неформальної та інформальної освіти, спрямованої на вивчення державної мови.

3. Держава організовує безкоштовні курси української мови для дорослих та забезпечує можливість вільно опанувати державну мову громадянам України, які не мали такої змоги.

Стаття 7. Обов'язок володіти державною мовою для набуття громадянства України

1. Особа, яка має намір набути громадянство України, зобов'язана засвідчити відповідний рівень володіння державною мовою.

[...]

Стаття 9. Особи, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків

1. Володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані:

1) Президент України, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, інші члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, керівники інших центральних органів виконавчої влади та їх заступники, Глава Адміністрації Президента України та його

заступники, Секретар Ради національної безпеки і оборони України та його заступники, Голова Служби безпеки України та його заступники, Голова Служби зовнішньої розвідки України та його заступники, Генеральний прокурор та його заступники, керівники обласних та місцевих прокуратур, керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та його заступники, члени Ради Національного банку України, Голова та інші члени Рахункової палати, Голова Антимонопольного комітету України, інші державні уповноважені Антимонопольного комітету України, голови територіальних відділень Антимонопольного комітету України, члени Національного агентства з питань запобігання корупції, члени Національної комісії зі стандартів державної мови, члени Центральної виборчої комісії, члени Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, члени національних комісій регулювання природних монополій, члени Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, члени Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, члени інших державних колегіальних органів, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України та його заступники, Голова Фонду державного майна України та його заступники, постійні представники Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Президента України у Конституційному Суді України, Директор Національного антикорупційного бюро України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та його представники, Уповноважений із захисту державної мови, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим та його заступники, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим та його заступники, міністри Автономної Республіки Крим, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим та його заступники;

2) депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, посадові особи органів місцевого самоврядування;

3) державні службовці;

4) голови місцевих державних адміністрацій, їх перші заступники та заступники;

5) службовці Національного банку України;

6) особи офіцерського складу, які проходять військову службу за контрактом;

7) особи начальницького (середнього і вищого) складу Національної поліції, інших правоохоронних та розвідувальних органів, посадові особи інших органів, яким присвоюються спеціальні звання;

8) особи рядового, сержантського і старшинського складу Національної поліції, інших правоохоронних, розвідувальних органів, інших органів, яким присвоюються спеціальні звання;

9) прокурори;

10) судді, які обрані чи призначені відповідно до Конституції України та здійснюють правосуддя на професійній основі, члени та дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члени Вищої ради правосуддя;

11) адвокати;

12) нотаріуси;

13) керівники закладів освіти всіх форм власності;

14) педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники або викладачі іноземної мови;

15) медичні працівники державних і комунальних закладів охорони здоров'я;

16) посадові та службові особи підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності, не визначені в підпунктах 1-15 частини першої цієї статті, крім осіб, які не є громадянами України.

2. Володіти державною мовою зобов'язані особи, які претендують на обрання чи призначення на посади, визначені частиною першою цієї статті.

[...]

Стаття 10. Вимоги щодо рівня володіння державною мовою

1. Вимоги щодо відповідного рівня володіння державною мовою особами, визначеними статтею 9 цього Закону, встановлює Національна комісія зі стандартів державної мови.

2. Рівень володіння державною мовою [...] засвідчується державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою (далі – державний сертифікат), що видається Національною комісією зі стандартів державної мови відповідно до цього Закону.

[...]

Розділ V

ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ В ПУБЛІЧНИХ СФЕРАХ

Стаття 20. Державна мова у сфері трудових відносин

1. Ніхто не може бути примушений використовувати під час перебування на роботі та виконання обов'язків за трудовим договором іншу мову, ніж державна, крім випадків:

а) обслуговування споживачів та інших клієнтів, які є іноземцями чи особами без громадянства;

б) створення юридичних, технічних, інформаційно-реklamних текстів та інших повідомлень і документів (у тому числі усних), адресатами яких є іноземці чи особи без громадянства, юридичні особи, органи і посадові особи іноземних держав і міжнародних організацій.

[...]

Стаття 21. Державна мова у сфері освіти

1. Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти. [...]

2. Заклади освіти забезпечують обов'язкове вивчення державної мови, зокрема заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, в обсязі, що дає

змогу провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, іноземцям та особам без громадянства створюються належні умови для вивчення державної мови.

[...]

Стаття 25. Державна мова у сфері друкованих медіа

1. Друковані медіа в Україні видаються державною мовою.

Друковані медіа можуть видаватися іншими, ніж державна, мовами за умови, що одночасно з відповідним тиражем видання іноземною мовою видається тираж цього видання державною мовою. Усі мовні версії повинні видаватися під однаковою назвою, відповідати одна одній за змістом, обсягом та способом друку, а їх випуски повинні мати однакову нумерацію порядкових номерів і видаватися в один день.

2. Розповсюдження за передплатою друкованих медіа, виданих мовами, іншими ніж державна, допускається за умови забезпечення їх засновниками (співзасновниками) можливості передплати в Україні такого самого видання державною мовою.

3. Засновники (співзасновники) друкованих медіа зобов'язані виготовляти, публікувати і доставляти обов'язковий примірник документів (номери (випуски) друкованих медіа) державною мовою у порядку, визначеному законом.

4. У кожному місці розповсюдження друкованих медіа друковані медіа державною мовою мають становити не менше 50 відсотків назв друкованих медіа, що розповсюджуються в цьому місці.

У місці розповсюдження друкованого медіа, виданого іншою, ніж державна, мовою, розповсюджується такий медіа державною мовою.

[...]

Стаття 26. Державна мова у сфері книговидання та книгорозповсюдження

1. Книжкові видання в Україні видаються та розповсюджуються державною мовою та/ або мовами корінних народів України, офіційними мовами Європейського Союзу.

2. Книжкові видання можуть видаватися та розповсюджуватися іншими, ніж зазначені в частині першій цієї статті, мовами у таких випадках:

1) книжкове видання, видане в Україні або ввезене в Україну у встановленому законодавством порядку, містить виключно твори мовою оригіналу або в перекладі на державну мову, мови корінних народів України, офіційні мови Європейського Союзу;

2) книжкове видання видано на замовлення органів державної влади України в інтересах національної безпеки, відсічі російської агресії проти України і не підлягає продажу чи поширенню в інший спосіб через мережу книгорозповсюдження в Україні;

3) книжкове видання видано до 1 січня 2023 року, крім видань, розповсюдження яких заборонено відповідно до Закону України «Про видавничу справу».

3. Вимоги частин першої і другої цієї статті поширюються на книги в електронній формі, у тому числі в аудіофайлах.

4. Видавець, внесений до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції, зобов'язаний видавати державною мовою не менше 50 відсотків усіх виданих ним упродовж відповідного календарного року назв книжкових видань.

Ця вимога не поширюється на видавничу продукцію, видану кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів чи національних меншин України за рахунок коштів державного та/ або місцевих бюджетів відповідно до закону щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України.

5. Частка книжкових видань державною мовою у загальній кількості назв книжкових видань, наявних у продажу в кожній книгарні або іншому закладі, що здійснює книгорозповсюдження, має становити не менше 50 відсотків.

[...]

6. Держава сприяє виданню та поширенню творів української літератури, перекладу і виданню державною мовою іншомовної літератури.

Стаття 27. Державна мова у сфері користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм та веб-сайтів

1. Комп'ютерна програма з користувацьким інтерфейсом, що реалізується в Україні, повинна мати користувацький інтерфейс державною мовою та/або англійською мовою, або іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

Для цілей цього Закону користувацьким інтерфейсом є відображувана інформація, з якою безпосередньо взаємодіє користувач під час використання комп'ютерної програми, веб-сайту і яка містить текст будь-якою мовою спілкування між людьми (зокрема мова візуального дизайну комп'ютерної програми, мова взаємодії, діалогів та транзакцій між користувачем та комп'ютерною програмою).

Вимоги цього Закону не поширюються на мови програмування.

2. Комп'ютерна програма з користувацьким інтерфейсом, встановлена на товарах, що реалізуються в Україні, повинна мати користувацький інтерфейс державною мовою, який за обсягом та змістом має містити не менше інформації, ніж іншомовні версії такого інтерфейсу. Недотримання цієї вимоги має наслідки, визначені законодавством про захист прав споживачів для реалізації товару неналежної якості.

3. У роботі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності використовуються винятково комп'ютерні програми з користувацьким інтерфейсом державною мовою.

[...]

4. Під час закупівлі комп'ютерних програм для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності обов'язковою умовою є наявність користувацького інтерфейсу

державною мовою, крім випадків, визначених абзацом другим частини третьої цієї статті.

5. Заклади освіти державної і комунальної форм власності використовують для освітніх потреб комп'ютерні програми з користувацьким інтерфейсом державною мовою.

[...]

6. Інтернет-представництва (в тому числі веб-сайти, веб-сторінки в соціальних мережах) органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності, медіа, зареєстрованих в Україні, а також суб'єктів господарювання, що реалізують товари і послуги в Україні та зареєстровані в Україні, виконуються державною мовою. Поряд з версією інтернет-представництв (у тому числі веб-сайтів, веб-сторінок у соціальних мережах), виконаних державною мовою, можуть існувати версії іншими мовами. Версія інтернет-представництва державною мовою повинна мати не менше за обсягом та змістом інформації, ніж іншомовні версії, та завантажуватись за замовчуванням для користувачів в Україні.

Для іноземних суб'єктів господарювання, що реалізують товари і послуги в Україні та мають в Україні дочірні підприємства, філії, представництва, версія веб-сайту державною мовою повинна містити достатню за обсягом та змістом інформацію для зрозумілої навігації та розкриття мети діяльності власника такого інтернет-представництва.

Версія такого веб-сайту державною мовою для користувачів в Україні повинна завантажуватись за замовчуванням.

[...]

7. Мобільні застосунки органів державної влади, органів місцевого самоврядування, зареєстрованих в Україні медіа, а також суб'єктів господарювання, що реалізують товари і послуги в Україні, повинні мати версію користувацького інтерфейсу державною мовою.

8. Спеціалізоване наукове, технічне, медико-діагностичне обладнання, інше спеціалізоване, професійне обладнання, що не є товарами широкого вжитку (прилади, машини, устаткування,

верстати тощо), та його програмне забезпечення, а також спеціалізоване програмне забезпечення, призначене для використання лише у сфері інформаційних технологій, може не мати користувацького інтерфейсу державною мовою в разі наявності користувацького інтерфейсу англійською мовою.

[...]

Стаття 29. Державна мова у сфері публічних заходів

1. Мовою публічних заходів є державна мова, якщо інше не встановлено цим Законом.

Публічними заходами для цілей цього Закону є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безоплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організуються повністю або частково органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

У разі застосування під час публічного заходу іншої мови, ніж державна, його організатор зобов'язаний забезпечити синхронний або послідовний переклад державною мовою, якщо цього вимагає хоча б один учасник публічного заходу.

[...]

Стаття 30. Державна мова у сфері обслуговування споживачів

1. Мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова.

2. Підприємства, установи та організації всіх форм власності, фізичні особи – підприємці, інші суб'єкти господарювання, що обслуговують споживачів (крім випадків, встановлених частиною третьою цієї статті), здійснюють обслуговування та надають інформацію про товари (послуги), у тому числі через інтернет-магазини та інтернет-каталоги, державною мовою. Інформація державною мовою може дублюватися іншими мовами.

3. На прохання клієнта його персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін.

[...]

Стаття 32. Державна мова у сфері реклами

1. Мовою реклами в Україні є державна мова.

[...]

3. Мовою реклами на телебаченні і радіо є державна мова.

[...]

Стаття 37. Державна мова у сфері діловодства, документообігу, листування і звітності громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб

1. Мовою листування громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб, зареєстрованих в Україні, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної і комунальної форм власності в Україні є державна мова.

2. Зареєстровані в Україні громадські об'єднання, політичні партії та інші юридичні особи ухвалюють статутні документи та рішення, надсилають статистичну інформацію, податкову та іншу звітність до органів державної влади чи органів місцевого самоврядування державною мовою.

[...]

Розділ VII

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАНДАРТІВ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

Стаття 43. Національна комісія зі стандартів державної мови

1. Опрацювання та утвердження стандартів української мови як державної здійснює Національна комісія зі стандартів державної мови (далі – Комісія).

2. Завданням Комісії є збереження та розвиток державної мови через встановлення стандартів державної мови і методів перевіряння рівня володіння державною мовою, необхідного для набуття громадянства чи зайняття визначених законами посад.

[...]

Стаття 44. Повноваження Національної комісії зі стандартів державної мови

1. Комісія має такі повноваження:

1) напрацьовує з урахуванням пропозицій та висновків Інституту української мови Національної академії наук України, інших наукових та освітніх установ і затверджує стандарти державної мови, зокрема:

- а) правопис української мови та зміни до нього;
- б) українську термінологію;
- в) стандарти транскрибування і транслітерації;

2) затверджує вимоги до рівнів володіння державною мовою для набуття громадянства України;

3) затверджує вимоги до рівнів володіння державною мовою особами, визначеними частинами першою і другою статті 9 цього Закону;

4) затверджує порядок перевірки рівня володіння державною мовою;

5) затверджує форму державного сертифіката;

б) подає у встановленому законом порядку пропозиції Кабінету Міністрів України про внесення змін до законодавства, пов'язані із забезпеченням стандартів державної мови;

7) затверджує завдання для проведення іспиту на рівень володіння державною мовою;

8) організовує іспити для визначення рівня володіння державною мовою та призначає спеціально уповноважені державою установи (організації), які проводять іспити;

9) видає державні сертифікати;

[...]

Розділ VIII

ЗАХИСТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

Стаття 49. Уповноважений із захисту державної мови

1. З метою сприяння функціонуванню української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України діє Уповноважений із захисту державної мови (далі – Уповноважений).

2. Завданнями Уповноваженого є:

- 1) захист української мови як державної;

2) захист права громадян України на отримання державною мовою інформації та послуг у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України і усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою. [...]

Вправа 2. Підготуйте самостійно повідомлення на подані теми. Якщо після теми в дужках вказані джерела, обов'язково використайте їх, готуючи повідомлення.

1. Українська мова серед мов світу: походження, історія, специфічні риси.

2. Мова та її функції (Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. К. : Академія, 2000. С. 18–22).

3. Лінгвоцид української мови в XVII–XIX ст.

4. Лінгвоцид української мови у XX–XI ст.

5. Мовне питання в різних країнах: в Італії, Франції, Ізраїлі, Японії, Білорусі та ін. (Ющук І. П. Українська мова. К. : Либідь, 2006. С.43–47). – *поділити на кілька окремих повідомлень, бо матеріалу багато.*

6. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року: основні положення і зміни.

Вправа 3. Визначте, до яких функціональних стилів і підстилів належать подані тексти. Назвіть мовні засоби, використання яких вказує на їх стильову належність.

I. Яничари оберігали царство, але водночас були його найбільшою загрозою, як бочка з порохом, що може розламати неприступний ворожий мур і так само висадити в повітря свого недбайливого й необережного хазяїна.

Це почалося березневого ранку 1525 року, через десять місяців після бучного весілля Хатіджі й Ібрагіма. За сніданком яничари перевернули свої мідні миски з пловом, до якого не доторкнулися, і стали щосили бити в них ложками.

– Казан калдирмак!¹ – ревіли вони.

Вісім тисяч чоловік щодуху били в мідні миски, і цим страшним звуком сповнилися похмурі яничарські казарми, простір довкола Ат-Мейдану, султанський палац Топкапи, весь Стамбул.

Двірська челядь розбігалася. Капіджії утікали від брам, які мали стерегти. В гаремі одаліски перелякано накривали собі голови подушками, щоб не чути того страхітливого стукоту. Вмить спорожніли вулиці. Купці на базарах замикали свої крамниці, ремісники залишали майстерні. І полохливий, тривожний шепіт по всьому місту: «Казан калдирмак!» Як на вмируще, завили пси. А тоді з диким виттям викотилася з казарм жива лиховісна хвиля і залила Стамбул по самі краї руйнуванням, грабунками, нищенням, вогнем і смертю. Кипіло на яничарському дворі Топкапи, рвалися у Брану блаженства, яку охороняли білі євнухи, кричали: «Доберемося й туди! Виволочимо за коси кляту відьму, яка зачарувала нашого султана!» Бунтували довкола Ібрагімового палацу, послали погрози мерзенному грецькому виплодкові, який нахабно заволодів їхнім батьком рідним — падишахом. Тоді кинулися по Стамбулу, грабували базари, єврейську дільницю Чіфутані, знов поривалися до розкішно здобленої Брами блаженства, посилаючи прокляття гяурці, яка народжує їхньому царственному повелителеві недоносків.

Тиждень Стамбул був у владі розклекотаного яничарства
(*П. Загребельний*).

II. Важливе значення для розуміння причин кризи тімарної системи, як і загалом занепаду Османської імперії, мають турецькі політико-економічні трактати XVI–XVII ст., які також є важливими джерелами для вивчення державної та військової структури імперії.

Ознаки розпаду військово-ленної системи були помітні вже в першій половині XVI ст. Найбільш небезпечним для Оттоманської Порти проявом цього процесу було подрібнення тімарів, а також втрати ними свого військово-ленного характеру. Залежно від величини тімару визначалась і кількість воїнів, які мали йти в похід.

¹ Буквально: перевертай казани. Перевернуті казани були ознакою яничарського невдоволення. Згодом цей термін став означати яничарський заколот.

Отже, з подрібненням тімарів військово-ленне ополчення стає дедалі меншим і втрачає свій статус провідної сили османського війська [1, с.124]. Тому й автори згаданих вище політичних трактатів того часу радять султанам відродити міць тімарів, а з ними й міць імперії: «...але якщо б володарю угодним було, то вони не тільки б досягнули попереднього свого становища, але милістю Божою їхня кількість могла б зрости до 40–50 тисяч, навіть більше» [14].

Кризою тімарної системи порушувався фундамент турецької військової могутності. Приблизні уявлення про дроблення тімарів можуть дати відомості про кількість тімарів і зеаметів, наведені в трактаті Аїни Алі, що датується 1607 роком. У 186 санджаках, розташованих у 20 бейлербействах (інформація про всі тімари відсутня), нараховують 41171 тімар і зеамет (килидж). Для порівняння з другою половиною XV ст. кількість килиджів зросла більше ніж учетверо. В європейських володіннях Туреччини було 16779 тімарів і зеаметів, тоді як у кінці XV ст. – 4500 [2, с.115]. (*А. Живачівський, О. Жерноклеєв*).

III. Турхан завжди називала себе Ruthena. Її було захоплено в ясир десь у 12–13 років та подаровано тодішній валіде – Кьосем Сутан, яка збирала наложниць для свого примхливого і розпусного сина Ібрагіма, на прізвисько Безумний. 2 січня 1642 р., ймовірно, що у віці 15–16 років, Турхан народила сина Мехмета і стала kadın – королівською жінкою (щось на зразок дружини). За наступні 14 місяців дві інші наложниці народять майбутніх султанів Сулеймана II та Ахмета II, яких Турхан заборонить синові убивати, адже вони його брати.

Тим часом Ібрагім за допомогою сутенерів розшукував собі нових наложниць і вигадував нові цікаві розваги. [...]

Такий чудовий султан, що витрачав останні гроші зі скарбниці і залишки розуму на нові еротичні фантазії, набрид яничарам, і вони підняли повстання.

8 серпня 1648 р. яничари скинули Ібрагіма, кохана мамця відправила євнухів його придушити, і так султаном став його старший син Мехмет IV, а Турхан мала би стати валіде. Однак,

посилаючись на свою молодість та недосвідченість, поступилася свекрусі, яка була регенткою уже двічі.

Через деякий час Кьосем перестала влаштовувати яничарів, і назрів новий переворот: за допомогою чорних євнухів 2 червня 1651 р. Кьосем було задушено, а Турхан стала Валіде Султан (джерело: <https://shlyaheta.com.ua/roksolani-i-ne-snylos-chomu-nikhto-ne-znaie-pro-shche-odnu-ukrainku-na-choli-osmanskoi-imperii-turkhan-khatidzhe/>).

IV. Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

Державний Прапор України – стяг з двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів.

Великий Державний Герб України встановлюється з урахуванням малого Державного Герба України та герба Війська Запорізького законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Головним елементом великого Державного Герба України є Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України) (*Конституція України*).

V. – Що ж ви думаєте дати за дочкою? – сказала просто Мельхиседекова жінка, Марта Тарасівна.

Терлецький глянув на жінку й сказав: «Дамо сто карбованців».

– Сто карбованців гроші, то правда, – заторохтів отець Мельхиседек, – але, сказати правду, не великі.

– Авжеж не великі, – заторохтіла Мельхиседекова жінка. – Гроші грішми, але треба чогось і до грошей. На господарстві треба й корів, треба й волів, треба й возів, треба коней, треба й до коней. Треба миски й ложки, треба чогось і до ложки. І вже, господи, що то й казати! Ви самі, здоровенькі, знаєте, чого треба на господарстві, та ще й новому та молодому, часом необміркованому...

– Подумаємо-погадаємо. В нас не одна дочка, самі знаєте, – сказав Терлецький.

– Та й панщинних людей таки дайте дітям, – сказала сваха. – В вас таки багатенько людей. Дайте хоч одну сім'ю!

– Де ті люди в мене? Чисто всі порозбігались, неначе їх якийсь нечистий києм порозганяв! Тільки й зосталась сама каліч: одна баба та горбата Килина, та там...

– З тієї горбатої – роботи, як з цапа молока, – сказала сваха, – вона тільки хліба дурно збавлятиме. Дайте таки здоровеньких та міцненьких, бо міцний чоловік, як міцний горщик, не розкипить на жару.

– Але ж все-таки Килина глядітиме дітей, буде за няньку, – сказала Терлецька. – Килину дамо, а більше людей не дамо.

– І за Килину спасибі! Але прикиньте ще хоч бабу. Баба не багато заважить, а все-таки буде поміч в господарстві: хоч гуси та гусенята пастиме. Добра баба в хаті, як добра квочка: вона й дітей доглядить, і курчата добре висидить, і курчата добре вилупить, – тарабанила сваха, заплутуючись у думках (*І. Нечуй-Левицький*).

VI. Один зі святих Церкви, Петро Хризолог, стверджував, що молитва, піст і милостиня, властиво, є однією духовною дійсністю. Він казав, що піст є душею молитви, а добрі діла – життям справжнього посту. Те, про що ми в молитві стукаємо до неба, можемо випросити в пості, а через діла милосердя та любові отримуємо від Бога те, про що молимося.

У цій молитві ми маємо насамперед подякувати Господу Богові, що Він нас не покинув у ті найстрашніші, найдраматичніші моменти нашої історії, а був і є з нами. Навіть більше, у ті драматичні моменти Він заново воплотився в тіло нашого стражденного народу. І щоразу, коли ми бачили смерть, рани, кров – споглядали рани розп'ятого Христа в тілі нашого народу. І саме завдяки тому, що Він був у нас і серед нас, ми змогли вистояти. Коли хтось сьогодні запитує, у чому секрет стійкості нашого народу, ми можемо впевнено сказати: «Бог серед нього, воно не похитнеться; Бог йому допоможе перед світанком» (Пс. 45 (46), 6). Коли Господь Бог є серед міста – воно не похитнеться. Це слова, які написані на апсиді Оранти собору Святої Софії в Києві. А цей біблійний світанок, коли Київ не похитнувся, ми саме і згадуємо сьогодні. [...]

Згадаймо сьогодні в молитві всіх невинно убієнних в Україні впродовж того трагічного року: дітей, жінок, старців, нашу молодь. [...]

Ми можемо сьогодні сказати, що росія вже програла, але ми ще не перемогли. Тому просімо Господа Бога цими словами давнього тропаря, яким величаємо Хрест Господній: «Спаси, Боже, людей Твоїх і благослови спадкоємство Твоє, дай перемогу благовірному народові Твоєму над супротивниками і Хрестом Твоїм охорони люд Твій». Амінь. (*Блаженніший Святослав Шевчук, проповідь, виголошена 24 лютого 2023 року*).

VII. Вибори в Україні давно перетворились на ток-шоу на кшталт колись улюбленого «Нумо, хлопці!». Чи не тому з року в рік, спершу спостерігаючи за яскравими виступами політиків і тільки потім – вслухаючись в туманні обіцянки кандидатів, ми так часто вибираємо не тих? Адже не випадково в усьому цивілізованому світі про кандидата на вищий державний пост судять насамперед із його програми.

Публічно озвучити економічні аспекти своїх передвиборчих програм кандидатів вже закликала низка організацій, зокрема Європейська організація бізнесу (ЕВА). Адже громадськість має знати, особливо в період економічної кризи, які шляхи розвитку країни бачать потенційні керівники держави (*В. Ватуріна*).

VIII. 11.1910 р. до Ф. Вовка

Листопад 1910 р. Львів

Високоповажаний Федір Кондратєвич!

Не «вибачаю», розуміється, а щиро дякую за Ваші цінні замітки. Яка жалість одначе, що декотрі з них не були зроблені тому п'ять літ, коли вийшло 2 вид[ання] укр[аїнського] видання. Ви й обіцяли тоді прочитати й свої гадки висловити. Та бодай пізно, а не ніколи. Велику приємність зробите, коли зараз же напишете свої замітки й до дальших розділів, присвячених преісторії.

В Мізинській оселі товщина льосу над нею розуміється менш важна, але що сліди чоловіка лежать на верстві льосу – чи Ви і сьому не надаєте значіння? Лось очевидно впав міні в пам'ять через якесь непорозумінне, з Вашого устного докладу; дуже радий виясненню. Кістяні вістря в Мізині були?

Дуже дякую за фотографії.

Чекаю дальших заміток!

Високоповажаній Пані Вашій наш привіт.

Ваш М. Грушевський

ПИСЕМНЕ ДІЛОВЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 4. Напишіть автобіографію.

Вправа 5. Відредагуйте поданий документ. Запишіть виправлений варіант. Визначте, який це документ: 1) за найменуванням; 2) за походженням; 3) за способом фіксації інформації; 4) за призначенням; 5) за мірою регламентації та стандартизації.

Автобіографія

Я, Петрук Ірина Миколаївна народилася 16 травня 2005 року в м. Коломия в сім'ї держслужбовців.

В 2008–20011 роках відвідувала дитячий садочок.

В 2011 році пішла у 1 клас ЗОШ №4, яку закінчила у 2022 році.

В 2022 році поступила в ПНУ на історичний факультет на спеціальність «Міжнародні відносини», де навчаюся зараз.

Весела, комунікабельна, маю багато друзів, добре вчуся. Моє хоббі – танці і фітнес.

Батько, Петрук Микола Андрійович народився 10 жовтня 1976 року в селі П'ядики, Коломийського району, Івано-Франківської області. Працює закордоном.

Матір, Петрук Марія Василівна народилася 23 січня 1979 року в м. Коломия. Працює в податковій.

Брат, Петрук Артур Миколайович народився 28 вересня 2007 року, вчиться у школі.

Сестра, Петрук Ангеліна Миколаївна народилася 10 листопада 2016, ходить у дитячий садочок «Сонечко».

Я, та мої найближчі родичі під судом і слідством не перебували.

На даний час мій адрес – м. Коломия, вул. Довбуша 5.

25 жовтня 2022 р.

Підпис

Петрук І.М.

Вправа 6. Запишіть речення, додаючи інформацію, якої бракує.

1. Характеристика – це ...

2. Текст характеристики викладають від ... особи.

3. Анкетні відомості особи, якій видають характеристику (прізвище, ім'я, по батькові, посада та ін.), пишемо у формі ... відмінка.

4. Поширена помилка при оформленні анкетних відомостей особи в характеристиці – уживання прийменника ...

5. У характеристиці потрібно вказувати такі анкетні дані особи: ...

6. Власне текст характеристики починаємо з інформації про ...

7. Текст характеристики містить таку інформацію про особу: ...

8. Характеристику підписує ...

9. Характеристику друкують (або пишуть) у ... примірниках.

10. За призначенням характеристика належить до ... документів.

Вправа 7. Напишіть характеристику когось із одногрупників чи однокурсників. Подумайте, від чийого імені може бути написаний цей документ і хто має його підписувати.

Вправа 8. Відредагуйте поданий документ. Правильний варіант запишіть.

Характеристика

на Семанчук Марину Романівну
студентку II курсу Факультету історії,
політології і міжнародних відносин
спеціальність – політологія і нац. безпека
26.08.2006 року народження, українка

Семанчук Марина Романівна студентка II курсу Факультету історії, політології і міжнародних відносин.

За час навчання проявила себе, як відповідальна, дисциплінована, добросовісна студентка. Вчиться на «відмінно» та «добре». Заборгованостей Марина немає, пропусків теж. На парах активна, проявляє ініціативу, дає вірні відповіді на питання викладачів. Має відмінні знання з іноземної мови.

У спілкуванні з оточуючими ввічлива, та доброзичлива. Спокійно реагує на критику. В своїй групі користується авторитетом одногрупників. При наявності конфліктної ситуації, прагне знайти компромісний варіант вирішення проблеми.

Приймає участь у різних заходах організованих на факультеті (благодійна ярмарка, день пам'яті і примирення). У групі виконує обов'язки заступника старости.

У вільний від навчання час займається хоббі: грає волейбол і малює.

Характеристика видається для пред'явлення по вимозі.

19.10.2023

Підпис декана

Вправа 9. Відредагуйте речення, узяті з автобіографії та характеристики, запишіть відредаговані варіанти. Усно обґрунтуйте свою думку. Які порушення мовних правил (орфографічних лексичних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних), правил укладання відповідних документів, фактичні помилки ви помітили?

1. Я, Ірина Володимирівна Василюк народилася 10.02.1999 р. в селі Голинь, Калушського району, Івано-Франківської області.

2. Зарекомендував себе, як старанний учень, має хороші відношення з вчителями та учнями.

3. Маю мати – Петрук Дарину Василівну, яка народилася в 1978 році.

4. На протязі 1993–2003 р. навчалася у школі №4.

5. В 2016 році поступив в Прикарпатський університет ім. В. Стефаника на кафедру міжнародних відносин на стаціонар.

6. Приймав активну участь в спортивних міроприємствах Університету: змаганнях по футболу, волейболу.

7. Проживаю по адресу с. Сівка Войнилівська, Івано-Франківської області, Калушського району, по вулиці гетьмана Мазепи 12.

Вправа 10. Продовжіть речення.

1. Заява – це ...
2. За місцем виникнення розрізняють заяви ...
3. За походженням є такі заяви: ...
4. У зовнішній особистій заяві обов'язково треба вказувати ...
5. У зовнішній службовій заяві потрібно зазначити ...
6. Домашня адреса не є обов'язковою у ... заяві.
7. За складністю розрізняють ...
8. Ревізити в заяві рекомендовано розташовувати в такій послідовності: ...
9. Адресат – це ...
10. Адресант – це ...
11. Заявник – це ...
12. Мотивована заява – це ...
13. Додаток у заяві оформлюють так: ...
14. Складна заява – це ...
15. Підпис заявника розташовують ...

Вправа 11. Відредагуйте реквізити заяви. Звертайте увагу на порушення норм літературної мови і правил укладання документів.

1. Дикану історичного факультету
Когутяк Миколі Васильовичу
2. від студента МВ-21 групи
Тимчук Тараса Вячиславовича
3. Ректору Прикарпатського
національного ун-ту
ім. В. Стефаніка
Ципенді Ігору Євгеновичу
4. студентки кафедри
«Міжнародні відносини»
Іваночко Галини Петрівної

5. Прошу дозволити мені прийняти участь в студентській конференції по українській мові «Мовна ситуація і мовна політика в Україні».

6. Звільніть мене з пар в зв'язку з весіллям в двоюрідної сестри.

7. До заяви додається

- 1) Копія паспорта.
- 2) Три фотокартки розміром 3*4.
- 3) Копія диплома про вищу освіту.

Вправа 12. Відредагуйте заяви, запишіть правильні варіанти. Якими є ці документи: службовими чи особистими? Простими чи складними? Внутрішніми чи зовнішніми? Мотивованими чи немотивованими?

I.

Декану факультету історії
і міжнародних відносин
Когутяку Миколі Васильовичу
від студентки II курсу
факультету історії і
міжнародних відносин
спеціальності Міжнародні
відносини
та регіональні студії
МВ-21 групи
Вітовської І.А.

Заява

Прошу звільнити мене, студентку II курсу факультету історії і міжнародних відносин спеціальності міжнародні відносини та суспільні комунікації МВ-21 групи Вітовську І.А., від занять, так як я маю залишитися вдома з хворим молодшим братом.

2.03.2023

Підпис

І.А. Вітовська

II. Ректору Прикарпатського університету
ім. В. Стефаника
професору Цепенді Ігору Євгеновичу
студента групи ІА-21
Юрчук Володимира Юрійовича
м. Калуш, вул. Л. Українки 16, кв. 22
+380504335678

Заява

Переведіть мене будь-ласка на заочне в зв'язку з тим що я працюю.

25.08.2022

Підпис

III. Деканові Факультету історії, політології,
та міжнародних відносин
професорові Кугутякові Миколі
студентки цього ж Факультету
Марії Васишин

Заява

Прошу дозволити мені, Васишин М.Р., одержати індивідуальний графік, оскільки я маю дитину до року.

До заяви додається

- 1) Копія свідоцтва про народження;
- 2) Копія свідоцтва про одруження.

Вправа 13. Напишіть мотивовану заяву на ім'я керівника вашого факультету, яка міститиме офіційне прохання про звільнення з занять.

Вправа 14. Напишіть мотивовану складну заяву на ім'я декана вашого навчального підрозділу про надання індивідуального графіка навчання.

Вправа 15. Напишіть складну мотивовану заяву на ім'я ректора нашого університету про надання академічної відпустки.

Довідка:

Підставами для надання академічної відпустки є: вагітність та пологи; догляд за дитиною до досягнення нею віку трьох років; догляд за дитиною до досягнення нею віку шести років; навчання та стажування в освітніх установах іноземних держав; призов на військову службу.

Вправа 16. Напишіть заяву на ім'я керівника (керівниці) якоїсь із кафедр вашого факультету з проханням затвердити тему курсової роботи з певної дисципліни (тему слід сформулювати і вказати в заяві) і призначити науковим керівником певного викладача цієї кафедри.

Вправа 17. Продовжіть речення.

1. За замістом доповідні записки поділяють на: ...
2. Виділяють такі різновиди доповідних записок за походженням: ...
3. В інформаційних доповідних записках повідомляють про ...
4. Пишучи звітні доповідні записки, мають на меті ...
5. В ініціативних доповідних записках розкривають ...
6. У констатаційній частині тексту доповідної записки висвітлюється ...
7. У другій частині тексту доповідної записки розкривають ...
8. Терміном «пояснювальна записка» позначають такі два поняття: ...
9. Пояснювальну записку здебільшого пишуть на вимогу ...
10. Службові записки мають такі реквізити: ...

Вправа 18. Відредагуйте документ, запишіть виправлений варіант. Яким є цей документ: особистими чи службовими? Внутрішнім чи зовнішнім?

Диканові факультету історії
 ПНУ ім. В.Стефаніка
 Кугутяку М.В.
 від студента П-21 групи
 Томащук Н.В.

Пояснююча записка

Пояснюю, що я небув на парах у понеділок, поскільки хворів.

Томащук Н.В.

Вправа 19. Відредагуйте службову записку, виправлений варіант запишіть.

Декану Факультету історії,
політології, та міжнародних відносин
Кугутяку Миколі Васильовичу
старости ІА(з)-21 групи
Микитюк Дарини Володимирівної

Доповідна записка

Доводжу до вашого відома, що викладач з УМПС не з'являлася на пари на протязі двох тижнів і з нею не можна зв'язатися. Тому пари з УМПС в нас були відсутні.

Просимо вас всією групою розібратися з цим, так як ми платимо кошти за навчання, а пар не має.

З повагою, староста ІА(з)-21 групи Микитюк Дарина Володимирівна.

Вправа 20. Напишіть пояснювальну записку на ім'я декана факультету, у якій буде пояснено причину вашої відсутності на заняттях з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» чи будь-якої іншої.

Вправа 21. Напишіть доповідну записку на ім'я керівника вашого навчального підрозділу про неналежне викладання якоїсь дисципліни.

Вправа 22. Напишіть ініціативну доповідну записку на ім'я декана факультету, у якій поінформуєте його про викладання якоїсь із навчальних дисциплін вашої освітньої програми, зокрема про невелику кількість аудиторних годин, відведених на її вивчення, обґрунтуєте її важливість і запропонуєте варіант урегулювання ситуації (збільшення кількості годин з цієї дисципліни тощо).

Вправа 23. Запишіть речення, додаючи інформацію, якої бракує.

1. Протокол – це ...
2. За обсягом фіксованої в документі інформації є такі види протоколів: ...
3. У стислих протоколах зазначають такі дані: ...
4. У повних протоколах фіксують: ...
5. Стенографічні протоколи – це ...
6. Протокол має такі реквізити: ...
7. Вступна частина тексту протоколу містить інформацію про ...
8. Питання порядку денного у протоколі формулюють у ... відмінку.
9. Основна частина тексту протоколу складається з розділів, кожен з яких містить такі три пункти: ...
10. Слова «виступили», «слухали», «ухвалили» у протоколі оформляють так: ...
11. Протокол підписують ...
12. Витяг з протоколу відрізняється від протоколу тим, що ...

Вправа 24. Напишіть звіт про проходження практики.

Довідка:

студенти спеціальності **«Історія та археологія»** згідно з навчальним планом проходять навчальну археологічну, виробничу музейну, архівну та етнографічну практики;

студенти спеціальності **«Середня освіта (Історія)»** – навчальну ознайомлювальну практику в закладах освіти, виробничу цільову педагогічну практику в школі, літню педагогічну практику;

студенти спеціальності **«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»** проходять виробничу практику в

підрозділах Міністерства закордонних справ України та/ або дипломатичних установах;

студенти спеціальності **«Міжнародні економічні відносини»** – навчальну практику та виробничу практику за фахом (подробиці див. на сайті кафедри міжнародних економічних відносин у розділі «Навчальний процес» – «Методичне забезпечення практичної підготовки студентів»);

студенти, що навчаються на освітній програмі **«Управління міжнародним бізнесом»** – навчальну і виробничу практики (деталі – на сайті кафедри міжнародних економічних відносин у розділі «Навчальний процес» – «Методичне забезпечення практичної підготовки студентів»);

студенти спеціальності **«Політологія»** – навчальну практику в засобах масової інформації, виробничу практику в політичних партіях, виробничу педагогічну практику; археологічну (навчальну) практику;

навчання на освітній програмі **«Політологія. Національна безпека»** передбачає навчально-ознайомлювальну практику з організації діяльності правоохоронних органів, виробничу практику в органах державної влади та місцевого самоврядування;

Якщо для написання звіту потрібна додаткова інформація про практики, шукайте її на сайті підрозділу та на сторінках відповідних кафедр.

Вправа 25. Напишіть витяг із протоколу засідання наукового гуртка, який очолює хтось із викладачів вашого навчального підрозділу, про рекомендацію наукових робіт студентів, що є учасниками цього гуртка, на конкурс студентських наукових робіт.

Вправа 26. Напишіть розписку, яка підтверджує факт передавання грошей однієї приватної особи іншій.

УСНЕ ДІЛОВЕ МОВЛЕННЯ

Усний виступ на професійну тему

Вибір теми

Вибір теми – один із найважливіших і найважчих етапів підготовки до усного виступу.

Тема має бути пов'язана з вашою спеціальністю, відзначатися актуальністю та новизною. Одне із завдань промовця – поглибити й деталізувати знання одногрупників, повідомити їм про щось нове, зацікавити та спонукати до самостійного дослідження представленої теми, а не дублювати загальновідомий матеріал, ґрунтовно опрацьований у рамках вивчення дисциплін циклу фахової підготовки.

Виступ має бути цікавим як для ваших колег, так і для викладача, який не є фахівцем з вашої спеціальності, тому, вибираючи тему, потрібно це враховувати. Очевидно, що вузькоспеціалізовані теми не відповідають цим вимогам.

Вибирайте тему, яка пов'язана з вашими науковими зацікавленнями, яку ви вже досліджували (наприклад, працюючи над курсовою роботою) і про яку знаєте більше, ніж ваші колеги. Щирий, непідробний інтерес промовця до теми виступу завжди помічає й оцінює аудиторія.

З іншого боку, варто уникати банальних тем. Скажімо, готуючи виступ про життєвий шлях та діяльність Данила Галицького чи Богдана Хмельницького, треба дуже добре попрацювати, щоб зацікавити студентів-істориків і здивувати їх якимись новими й невідомими фактами.

Надто широкі, розпливчасті, позбавлені чіткості і конкретності теми знижують шанси на високу оцінку за усний виступ, оскільки важко розкрити таку тему за відведений час і є ризик, що виступ буде надто поверхневим та безпредметним. Порівняйте розпливчасті і конкретні, чітко сформульовані теми: «Війни в історії людства» і «Карибська криза 1962 року як найвища точка Холодної війни: причини, хід подій і наслідки»; «Міжнародні переговори» і «Засоби невербальної комунікації в міжнародних переговорах».

З огляду на те, що ви маєте говорити, а не читати, вибираючи тему виступу, зважте, наскільки для цього підходить матеріал. Якщо він насичений цифровими даними, датами, термінами та їх дефініціями, класифікаціями тощо, виголошувати виступ без конспекту буде важко. Доведеться або завчити його, витративши на це чимало часу, або зачитувати окремі фрагменти, ризикуючи при цьому втратити контакт з аудиторією та її інтерес до вашого виступу, оскільки такий матеріал важко не лише розповідати, а й сприймати на слух.

Теми виступів не мають повторюватися у межах однієї групи.

Якщо тема не пов'язана зі спеціальністю або тема і матеріал повторюються, виступ не зараховується, а студент отримує за цей вид роботи 0 балів.

Обсяг

Тривалість виступу – 7–10 хвилин (може варіюватися залежно від кількості студентів у групі; обумовлюється на першому занятті з кожною групою). Якщо виступ надто короткий або за відведений час студент не встигає виголосити виступ так, щоб повно розкрити свою тему, оцінку за нього буде знижено. Зокрема, якщо виступ надто короткий (триває до 5 хвилин), оцінка ділиться навпіл (5 з 10 за умови дотримання всіх інших вимог).

Готуючись до виступу, варто проговорити його в нормальному темпі і зафіксувати, скільки часу він триває. Якщо ви не вкладаєтеся у відведений час, виступ потрібно скоротити, проаналізувавши, що в ньому є основним і важливим для того, щоб тема була розкрита повно, а що є другорядним і таким, без чого можна обійтися.

Наприклад, готуючи виступ про якогось відомого політика чи дипломата, важливо зосередитися на його професійній діяльності, проаналізувати здобутки й досягнення, окреслити вплив на світову чи вітчизняну політику або дипломатію тощо. Розповідь про життєвий шлях цієї особи не має бути надто довгою, щоб можна було вкластися в час. Нерідко трапляються ситуації, коли промовець детально, з численними подробицями розповідає про родину, дитячі роки, навчання вибраної особи, а для того, щоб розкрити головне

– її діяльність у професійній сфері – часу вже не вистачає. Такий виступ, зрозуміло, не може претендувати на високу оцінку, оскільки його тема не розкрита через те, що студент надто легковажно поставився до підготовки і погано розрахував час.

Врахуйте, що краще говорити у своєму звичному темпі, не поспішаючи, щоб аудиторії було комфортно вас слухати, а ви не втратили увагу слухачів через надто швидке й невиразне мовлення.

Джерела

Готуючи усний виступ, варто послуговуватись кількома джерелами, щоб тема була розкрита повно й різнобічно. Одного джерела, яке вам першим запропонував пошуковий сервіс, для цього, очевидно, буде замало.

Дуже важливо критично оцінювати дібрані джерела: вони мають бути достовірними, ґрунтовними, містити об'єктивні дані.

Не можна будувати виступ на переказі міфів, легенд, історичних романів чи серіалів, сенсаційних історій у стилі жовтої преси чи передач Валерія Сараули (прикладі таких тем: «Магія та легенди замку Паланок», «Сім коханців принцеси Діани», «Таємниці фараонів», «Характерники – магічний козацький спецназ»). Міфологія, фольклор, мистецтво та історія як наука – це різні речі.

Отже, дуже важливо вміти відрізнити наукову і псевдонаукову інформацію та застосовувати навички критичного мислення, добираючи джерела для виступу на професійну тему.

Говорити, а не читати

Публічний виступ – це різновид **усного** спілкування, отже, студент має продемонструвати своє вміння говорити на професійні теми, а не навички виразного читання.

Щоб виконати цю вимогу, потрібно вибрати тему, яка відповідає вашим можливостям, і добре опрацювати матеріал, готуючись до виступу. Потренуйтеся говорити вдома і оцініть самі чи попросіть когось оцінити, як у вас виходить: чи вільно ви володієте матеріалом, чи говорите впевнено, спокійно, без тривалих пауз, потрібних, щоб добирати слова або згадувати, що казати далі,

чи не надто прив'язані до тексту виступу. Важливо підтримувати увагу слухачів за допомогою зорового контакту, а листок чи слайд презентації з текстом, від яких ви залежите і не можете відірватися, дуже цьому заважають і стають перепорою у налагодженні контакту між вами й аудиторією.

Якщо студент не володіє матеріалом і послідовно читає замість того, щоб говорити, озвучуючи свій виступ, оцінка за нього ділиться навпіл (5 балів з 10 за умови дотримання всіх інших вимог).

Дотримання норм літературної мови

Одним із найважливіших критеріїв оцінювання усного виступу на професійну тему є грамотність мовлення.

Готуючись до виступу, потрібно ретельно опрацювати зібраний матеріал, оскільки він може бути різної якості з мовного погляду й іноді доводиться самотійно редагувати текст. Переконайтеся, що в тексті вашої промови слова вжито у правильному значенні, доречно використано іншомовну лексику, правильно вжито відмінкові, родові, часові форми, форми ступенів порівняння прикметників і прислівників, правильно погоджено підмети і присудки, дотримано правил керування, немає помилок, пов'язаних з уживанням дієприслівникових зворотів тощо. Оскільки це усне мовлення, важливо пам'ятати про дотримання орфоепічних норм: нормативне наголошування слів, вимову дзвінких і шиплячих приголосних, голосних звуків тощо.

За потреби можна користуватися відповідними словниками, скажімо, перевірити лексичне значення слова у тлумачному словнику, наголос – в орфоепічному чи словнику наголосів.

Чимало труднощів викликають числівники, зокрема їх наголошування, відмінювання, узгодження з іменниками. Водночас числівники є практично в кожному тексті усного виступу, і уникнути їх не вдасться. Тому, готуючись, зверніть на них особливу увагу та переконайтеся, що ви правильно озвучуєте числівники, записані в тексті цифрами, правильно утворюєте відмінкові форми, наголошуєте числівники й узгоджуєте їх з іменниками. Пригадати пов'язані з числівниками норми допоможуть довідники й посібники

з української мови, словники, правопис, у якому є зразки відмінювання різних розрядів числівників.

Самовираження

Готуючись до усного виступу, не забувайте про власне самовираження як промовця. Виголошуючи виступ, важливо послуговуватися логічним наголосом, уміти виділяти важливе у фразі, говорити так, щоб мовлення не було монотонним і невиразним. Вплив на аудиторію здійснюється й за допомогою невербальних засобів спілкування: міміки, жестів, пози; потрібним і доречним є вміння встановити візуальний контакт зі слухачами. Тому корисно було б, готуючись до виступу, записати його, а потім проаналізувати запис й оцінити себе як оратора, щоб попрацювати над слабкими сторонами до промови.

НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛADOVA ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вправа 27. Прочитайте подані фрагменти текстів наукового стилю. Якщо є потреба, ознайомтеся з цілим тестом (див. бібліографічний опис у дужках: усі тексти є в електронному варіанті). До якого підстилю і жанру наукового стилю належать ці тексти? Аргументуйте свою думку.

Усно охарактеризуйте ознаки наукового стилю, представлені у наведених текстових фрагментах. Випишіть характерні для наукового стилю мовні засоби, що функціонують на різних рівнях: лексико-фразеологічному (слова, стійкі звороти), морфологічному (граматичні форми, частини мови), синтаксичному (синтаксичні конструкції). Виписуючи синтаксичні конструкції, будьте готові довести, що це точно та чи та синтаксична конструкція (наприклад, складне речення чи складнопідрядне з кількома підрядними тощо).

Статті подано в авторській редакції. Якщо ви помітите в наведених текстових фрагментах порушення мовних норм, випишіть їх, виправте і поясніть характер помилок.

I. Ознаки розпаду військово-ленної системи були помітні вже в першій половині XVI ст. Найбільш небезпечним для Оттоманської Порти проявом цього процесу було подрібнення тімарів, а також втрати ними свого військово-ленного характеру. Залежно від величини тімару визначалась і кількість воїнів, які мали йти в похід. Отже, з подрібненням тімарів військово-ленне ополчення стає дедалі меншим і втрачає свій статус провідної сили османського війська [1, с. 124]. Тому й автори згаданих вище політичних трактатів того часу радять султанам відродити міць тімарів, а з ними й міць імперії: «...але якщо б володарю угодним було, то вони не тільки б досягнули попереднього свого становища, але милістю Божою їхня кількість могла б зрости до 40–50 тисяч, навіть більше» [14].

Кризой тімарної системи порушувався фундамент турецької військової могутності. Приблизні уявлення про дроблення тімарів можуть дати відомості про кількість тімарів і зеаметів, наведені в трактаті Айни Алі, що датується 1607 роком. У 186 санджаках, розташованих у 20 бейлербействах (інформація про всі тімари

відсутня), нараховують 41171 тімар і зеамет (килидж). Для порівняння з другою половиною XV ст. кількість килиджів зросла більше ніж учетверо. В європейських володіннях Туреччини було 16779 тімарів і зеаметів, тоді як у кінці XV ст. – 4500 [2, с. 115].

Процес розпаду військово-ленної системи, який почав проявлятися ще із середини XVI ст., протікав повільними темпами (його можна назвати процесом загнивання), проте безупинно й безперервно. Султани були безсилами зупинити цей процес, оскільки тімарна система розпадалася в результаті закладених у ній самій протиріч. Головне з них полягало в тому, що ця система була створена в процесі завоювань і для завоювань. Проте вона могла «нормально» функціонувати тільки тоді, коли забезпечувалася можливість певного розвитку продуктивних сил у сільському господарстві й такий рівень життя селян, який би дозволяв їм поступово розширювати своє господарство. Цією умовою визначалися також розміри й стійкість феодалної ренти, від якої головним чином, а не від військової здобичі, як це бачиться деяким історикам Туреччини, залежало існування самих турецьких феодалів. Однак нескінченні війни, у яких останні бачили сенс свого існування, усією своєю важкістю звалилися на селян, розоряли їх й викликали занепад сільського господарства. Тобто турецькі феодали самі розбивали опору своєї системи. Іншою суперечністю, яка спричинювала занепад військово-ленної системи, був ріст великого землеволодіння за рахунок дрібного й середнього, що мало схожі риси в інших країнах [3, с.127; 13] (Живачівський А., Жерноклеєв О. Криза тімарної системи в Османській імперії XVI–XVII ст.: причини та наслідки. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. 2010. Вип. 17. С. 55–61).

II. Канадський дослідник П. Браун розглядає аналіз політики як складову політичного менеджменту, яка покликана суттєво покращувати керівництво. Він визначає сім елементів політичного менеджменту: теоретичні дослідження; застосування теоретичних досліджень, статистик і кількісного моделювання; дослідження політичного оточення, загальні директиви щодо аналізу й прогнозування політики; аналіз політики і політичні поради;

менеджмент консультацій і регулювання ключових зв'язків; володіння інформацією; розробка програм, їх впровадження та контроль; виконання й оцінювання одержаних результатів. Аналіз політики розглядається ним як ключова функція ефективного політичного керівництва. Вивчаючи аналіз політики необхідно звертати увагу на нього як на пізнавальний предмет, як методологію, а також з погляду його впливу на розробку політики. В своїй праці він наводить думку В. Данна, який зазначає, що аналіз політики використовує різноманітні методи досліджень і докази з метою створення й поширення інформації, що може бути використана в конкретній політичній ситуації для розв'язання державних проблем. Дослідник вважає, що основною характеристикою аналізу політики є його систематичність, але робить зауваження, що аналіз політики не є суто раціональним процесом. Автор також говорить, що необхідно відрізняти аналіз політики від політичних порад, які засновані на аналізі і які є процесом значно простішим [1, с. 19–23].

Досліджуючи аналіз політики Б. Гогвуд та Л. Ган зосереджують увагу на таких основних його характеристиках:

- 1) прикладна орієнтація, зосередження на проблемі;
- 2) міждисциплінарний та багатодисциплінарний характер, адже аналіз політики являє собою довільну комбінацію дисциплін (якщо у центрі уваги аналізу перебувають реальні, багатосторонні проблеми, то має бути розроблений інтегрований або міждисциплінарний підхід, який реалізує елементи синергічного типу, запозичені у багатьох наук);
- 3) аналіз політики передбачає планування, чутливе до політичного середовища;
- 4) орієнтація на клієнта [3, с. 49] (Петренко І. Аналіз державної політики як вид аналітичної діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. 2014. Вип. 3 (117). С. 36–39).

III. Для проведення політики м'якої сили необхідно мати потужний політичний, економічний і культурний фундамент. Привабливий образ країни формується не лише за допомогою інформаційних кампаній, а й на рівні базового визначення мети. Як

вихідна передумова необхідний проект стратегічного розвитку, який пропонує свої відповіді на нагальні соціально-економічні та політичні виклики. Ключовим поняттям тут є категорія лідерства. Держава, яка не готова відігравати роль лідера, не здатна створити механізми генерації м'якої сили. Основоположник концепції м'якої сили Джозеф Най у зв'язку із цим зазначає: «Країна може досягати бажаних для себе результатів у світовій політиці тому, що інші країни – захоплюючись її цінностями, наслідуючи її приклад, прагнучи до її рівня процвітання і відкритості – хочуть слідувати за нею» [19].

За своєю суттю технології м'якої сили припускають використання нематеріальних ресурсів, досягнень культури, методів переконання і політичних ідеалів для здійснення необхідного впливу на населення зарубіжних країн без застосування традиційних прийомів силового, у тому числі військового тиску. «М'яка сила» – «це спонукання інших хотіти результатів, які ви хотіли б отримати». М'яка сила – більше, ніж просто переконання, умовляння або здатність спонукати зробити що-небудь за допомогою аргументів, хоч усе це є важливими елементами цієї сили. М'яка сила – це також здатність привабити, і приваблювання часто веде до взаєморозуміння. По-іншому, м'яка сила – це здатність надати те, що хочеш через приваблювання: *soft power is the ability to get what you want through attraction* [19].

За Дж. Наєм, «м'яка сила» характеризується трьома основними елементами: – культура (у широкому розумінні цього поняття); політична ідеологія (політичні цінності); зовнішня політика (дипломатія). Противагою м'якої сили виступає жорстка сила (*hard power*), яка зазвичай асоціюється із сукупністю військової могутності, економічним і політичним потенціалами.

На відміну від м'якої сили, яка застосовує інструменти консенсусу, зовнішньополітичних заходів, співпрацю, жорстка сила ґрунтується на прийомах і методах нав'язування і примусу. Класичні інструменти політичного впливу – жорстка і м'яка сили – намагаються пристосуватися до нової політичної реальності, до нового середовища, яке не є дружнім і податливим ні для чисто

м'яких, ані для чисто жорстких технологій. У результаті їхнього комбінування та поєднання з жорсткими інструментами з'являється «розумна сила» [20] (Яковенко Н., Піскорська Г. Зміна співвідношення між м'якою та жорсткою силами в міжнародній політиці Європейського Союзу та Російської Федерації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2018. Вип. 1/2 (47/48). С. 19–22).

IV. Глокалізація – це процес взаємодії та взаємовпливу загальносвітових тенденцій і місцевих особливостей різних країн, глобалізації та локалізації. Глокальний маркетинг – це маркетинг, який поєднує переваги глобального та локального підходів, ураховує тенденції та зміни маркетингового середовища, породжені діалектикою єдності та боротьби глобального та локального. Транснаціональні корпорації (ТНК) використовують глокальний маркетинг, щоб урахувати і процеси глобалізації, і процеси локалізації в певній країні та адаптуватися до них. Споживачі впливають на маркетингову діяльність корпорацій, водночас глокалізація та глокальний маркетинг ТНК впливають на формування уподобань споживачів. Це все і визначає актуальність даного дослідження.

Мета статті – визначити вплив глокалізації та глокального маркетингу ТНК на формування вподобань українських споживачів.

За жовтень–грудень 2017 р. для збирання первинної інформації про покупців харчової продукції автором роботи було проведено кількісне польове емпіричне дослідження – одноразове несучільне анкетне опитування. Вибірку становили 1049 респондентів. За січень–лютий 2018 р. результати опитування було оброблено за допомогою простого і складного механічного зведення, зокрема статистичного групування, підрахунку групових і загальних підсумків, а також викладу результатів підрахунків у статистичних таблицях і графіках. Дане дослідження показало, що для 69,49 % покупців не має значення країна походження компаній, харчові продукти яких реалізуються в супермаркетах. Інші респонденти віддають перевагу торговим маркам іноземних корпорацій (17,35 %

опитаних) або ж торговим маркам українських компаній (13,16 % опитаних).

Респондентам було запропоновано оцінити за 5-бальною шкалою важливість для них різних параметрів товарів при купівлі продуктів, де 5 означає «дуже важливо», а 1 – «не важливо». Було виявлено, що найбільше значення мають параметри «Смак продукту», «Висока якість продукту», «Склад продукту, інгредієнти», «Позитивні відгуки про товар» і «Репутація компанії-виробника», середні оцінки яких дорівнюють 4,77 балів, 4,74, 4,29, 3,82 і 3,79 балів із п'яти можливих відповідно. Найменше значення, на думку респондентів, мають «Реклама», «Країна-виробник», «Спонтанний вибір» (тобто спонтанний вибір покупця), «Наявність акції/ знижки» та «Низька ціна» із середніми балами в межах 2,51–2,97. Показники важливості інших параметрів товарів можна побачити в табл. 1 (Бех К. Особливості формування споживчого попиту на національному ринку харчових продуктів в умовах глокалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2018. Вип. 1/2 (47/48). С. 97–100).

Вправа 28. Відредагуйте, усно поясніть характер помилок, які часто трапляються у текстах наукового стилю.

Як уже відмічалось вище; у пам'ятках XIV століття зустрічаємо чимало згадок про даний факт; у цій роботі розглядається проблема українсько-польських відношень; дослідники роблять наступні висновки; переважна більшість науковців дотримується цього погляду; головним пріоритетом даного дослідження стало; у науці є багаточисельні розвідки по цій темі; монографія дає уяву про відносини між Україною та Польщею; даний термін використовують у різних областях науки; оцінка залежить від степені підготовки здобувача; у більш вужчому значенні цей термін вживається у працях сучасних дослідників; автор бакалаврської роботи вірно тлумачить це поняття; у курсовій роботі мова йдеться про різні види дипломатичних листів; думки вчених, які досліджували дану

проблему, співпадають; не дивлячись чисельні наукові розвідки, існуюча тема потребує подальшого опрацювання.

НОРМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Вправа 29. Прочитайте словосполучення, правильно наголошуючи виділені слова. За потреби перевірте наголос у словниках.

Кошовий **отаман**, князь **Василько**, донька князя Ярослава, дочка Олени Пчілки, діяльність перших київських **князів**, **гетьман** Богдан Хмельницький, **гетьманська** столиця Батурин, **Гетьманщина**, міжнародний **договір**, міжнародні **договори**, міжнародних **договорів**, **феномен** античної культури, **об'єднання** демократичних сил, основні **завдання** кінноти у веденні бойових дій, ухвалили в першому **читанні**, археографічне **видання**, міжнародно-правове **визнання**, **католицька** інквізиція, Союз німецьких **католиків** Коломиї, козацький **літопис**, **літописні** дати, відділ **рукописів**, відділ **рукописних** фондів і текстології, родючий **чорнозем**, **часопис** «Розбудова нації», **іконопис** Київської Русі, український **визвольний** рух, характерна **ознака** нацистського режиму, **об'єднання** всіх загонів ОУН, **мережа** боївок УПА, **русло** Дніпра, **Буковина** під владою Румунії, **хаос** революційного періоду, **псевдоніми** учасників національно-визвольних змагань, українсько-польський міждержавний **діалог**, **новий** державний устрій, **середина** ХХ століття, **одинадцяте** століття, **сімдесят** тисяч осіб, **Тараса Шевченка**, **Богдана Хмельницького**, **Степана Бандери**.

Вправа 30. Поставте наголос у поданих словах, перевірте себе за словником. Прочитайте слова вголос, стежачи за дотриманням орфоепічних норм.

Українець, українка, український, учення, випадок, спина, витрати, кілометр, вірші, циган, довідник, збірник, показник, ознака, вимога, зубожілий, заслання, зібрання, надбання, обрання, перепис, бюлетень, корисний, новий, старий, фаховий, черговий, торф'яний, течія, русло, гнобити, акрополь, відомість, зрання, індустрія, маркетинг, обруч, поляк, сільськогосподарський, тризуб, чужина,

шляхтич, новина, нести, везти, плести, мести, несемо, веземо, плетемо, несемо, ідемо, будемо, несете, ідете, будете.

Вправа 31. Запишіть слова, вставляючи, де потрібно, апостроф. Усно поясніть правопис цих слів.

Православ...я, слов...яни, Причорномор...я, плем...я, об...єкт, суб...єкт, з...явитися, об...єднувати, кам...яний, череп...яний, пам...ятка, рівноправ...я, з...їзд, зв...язок, зв...язківець, св...ято, в...язень, без...ядерний, передгір...я, перемир...я, Мін...юст, пів...Європи, від...їзд, пан...європейський, транс...європейський, п...єдестал, П...ємонт, прем...єр, кар...єра, кон...юнктура, комп...ютер, ад...ютант, б...юджет, бар...єр, грав...юра, ар...єргард, ком...юніке, Крип...якевич, Лук...ян, Лук...яненко, В...ячеслав, Св...ятослав, Стеф...юк.

Вправа 32. Запишіть слова, вставляючи, де потрібно, знак м'якшення. Усно поясніть правопис цих слів.

Україн...ський, Хар...ків, уман...ський, Уман...щина, ірпін...ський, волин...ський, прип'ят...ський, поділ...ський, скотар...ський, праслов'ян...ський, повстан...ський, русофіл...ство, читал...ня, люд...ський, громадян...ський, громадян...ство, селян...ство, пан...ство, гет...ман...ство, дон...чин, нян...чин, кін...цівка, тіт...ці, тіт...чин, Натал...ці, Натал...чин, Гал...ці, Гал...чин, на сторін...ці, облич..., бур..., сторіч..., винос...те, винос...ся, підніс...ся, піднос...ся, вір...те, л...лється, дзелен...чати, дзелен...кати, брин...чати, піз...ній, Омел...ян, Ул...яна, Фед...ченко, Фед...чук, Фед...чишин, Михал...чук, чотир...ма, шістдесят..., п'ят...десят..., міл...ярд, міл...йон, н...юанс, ал...янс, мад...яр, ескадрил...я, дос...є.

Вправа 33. Запишіть, вставляючи пропущені літери **е**, **и**.

Сувер...нітет, пер...ферія, пр...в...нтивна д...пломатія, пр...зидія, пр...вілей, д...з...ртир, р...парація, ц...вілізація, д...ректор, пр...з...дент, д...кан, пр...м'єр, д...лема, пр...з...нтація,

ф...номен, ст...пендія, пріор...тет, к...нджал, ідент...фікація, пр...амбула, пр...ц...дент, інц...дент, д...крет, д...зінт...грація, д...візія, д...в...рсант, альт...рнатива, рар...тет, д...с...дентський.

Вправа 34. Запишіть, вставляючи, де це потрібно, пропущені літери. Поясніть написання виділених слів.

Повин...ість, міськ...ом, зав...ід...ілу, військ...ор, дан...ий, жадан...ий, **священ...ик**, священ...ий, преосвящен...ий, над...ержава, фін...и, гун...и, кім...ерійці, ан...али, Гол...андія, гол...андський, Яс...и, біл...ь (*законопроект*), бул...а, мул...а, **ім...іграція**, **ем...іграція**, ем...ігрант, ін...овація, контр...еволюція, барок...о, мадон...а, гет...о, буд...ист, ім...ідж, дзвін...иця, жит...єпис, зняряд...я, зняряд...ь, угід...я, угід...ь, погруд...я, погруд...ь, десятиліт...я, десятиліт...ь, **століт...я**, **століт...ь**, роз...броїти, оз...броїти, стат...я, стат...і, стат...єю, стат...ей, суд...єю, суд...ів, **воз...’єднан...я**, знамен...ий, недоторкан...ий, недоторкан...ий, нездолан...ий, нездолан...ий, неоцінен...ий, неоцінен...ий, числен...ий.

Вправа 35. Запишіть, на місці крапок вставляючи, де потрібно, літери. Послугуючись «Українським правописом», аргументуйте написання виділених слів (письмово).

Тиж...ня, тиж...невий, виїз...ний, **об’їз...ний**, зап’яс...ний, шіс...надцять, шіс...сот, шіс...десять, **аген...ство**, аген...ський, гіган...ський, контраст...ний, інтриган...ський, компроме...тація, прихвос...ні, мес...ник, умис...ний, фашист...кий, **аванпос...ний**, форпос...ний, балас...ний, брыз...нути, доблес...ний, парламен...ський, **нацист...кий**, пропагандист...кий, інтеліген...ський, турист...кий, терорист...кий, протестан...кий, кар’єрист...кий, емігран...кий, лейборист...кий.

Вправа 36. Від поданих слів утворіть прикметники з суфіксом **-ськ** (зразок: *Бахмач – бахмацький*), поясніть їх правопис. Підкресліть слова-винятки, у яких чергування приголосних не відбувається.

I. Бахмач, Калуш, Рига, Тбілісі, Люксембург, Запоріжжя, Кагарлик, Прага, Кременчук, Дамаск, Страсбург, Мекка, Космач, Цюрих, Золотоноша, Буг, Туніс, Ла-Манш, Лейпциг, Гаага, Овруч, Париж, Острог, Прилуки, Галич, Гамбург, Кавказ, Норвегія, Нью-Йорк, Лютіж.

II. Словак, лях, черкес, тюрк, інгуш, коряк, ескімос, турок, француз, чех, ацтек, печеніг, таджик, тунгус, узбек, казах, калмик, киргиз, баск, латиш, абхаз, грек.

Вправа 37. Від поданих слів утворіть прикметники з суфіксом **-ськ**, **-ств** (де це можливо), поясніть їх правопис. Зразок: *ткач – ткацький, ткацтво*.

Козак, гірник, студент, боягуз, герцог, моряк, люди, чиновник, юнак, купець, кріпак, робітник, викладач, молодець, президент, жінка, дивак, птах, стрілець, авантюрист, багач, народник, кравець, пророк, солдат, парубок, чумац, народознавець, читач, будівник, брат, користувач, ремісник, лейборист, убогий, вояк, солдат.

Вправа 38. Від поданих слів утворіть іменники з суфіксом **-ин** (зразок: *Галицький – Галичина*), поясніть їх правопис.

Київський, гуцульський, ролевецький, вінницький, львівський, одеський, хмельницький, полтавський, козацький, тернопільський, вояцький, волоський, калуський, херсонський, донецький, косівський, наддніпрянський, німецький, черкаський, словацький, батьківський, кріпацький, панський.

Вправа 39. Запишіть власні імена людей та утворені від них слова відповідно до правил уживання великої літери.

Данило Г(г)алицький, Нестор Л(л)ітописець, Карл С(с)міливий, С(с)і Ц(ц)зіньпін, П(п)ан Г(г)імун, К(к)лірик О(о)строзький, Жанна (Д)д'А(а)рк, Леонардо Д(д)а Вінчі, В(в)ан Гог, М(м)еценат

(давньоримський політичний діяч, покровитель митців), М(м)еценат (загальна назва на позначення особи, що безкорисливо матеріально підтримує розвиток культури та освіти), К(к)віслінги (зневажливо), А(а)цтеки, П(п)оляни, У(у)країнець, Костянтин О(о)строзький, Річард Л(л)евове С(с)ерце, Б(б)онапартизм, Ш(ш)евченківська премія, С(с)тефаниківська світлиця, Ш(ш)евченківські дні, Г(г)алаганівська садиба, Ш(ш)евченківський стиль, Д(д)амоклів меч, Г(г)ордіїв вузол, П(п)іфагорова теорема, А(а)хіллесова п'ята, А(а)хіллесова загибель.

Вправа 40. Запишіть назви посад, звань, титулів, поясніть написання з великої чи з малої букви.

П(п)резидент України, Г(г)олова В(в)ерховної Р(р)ади України, М(м)іністр О(о)світи і Н(н)ауки України, Г(г)енеральний П(п)рокурор України, Г(г)енеральний (С)екретар ООН, П(п)резидент Сполучених Штатів Америки, П(п)рем'єр-М(м)іністр Канади, Р(р)ектор, Д(д)екан, Д(д)иректор, К(к)анцлер, М(м)ер, Д(д)октор наук; *в офіційних документах, а також для підкреслення урочистості: П(п)осол Республіки Польща; в актах міжнародного значення, у дипломатичних документах Н(н)адзвичайний і П(п)овноважений П(п)осол.*

Вправа 41. Запишіть подані назви органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств тощо, усно поясніть уживання великої букви і лапок.

В(в)есвітня Р(р)ада М(м)иру, Р(р)ада Європи, Р(р)ада Б(б)езпеки ООН, Е(е)кономічна і С(с)оціальна Р(р)ада ООН, Є(є)вропейський В(в)алютний Ф(ф)онд, М(м)іжнародний В(в)алютний Ф(ф)онд, О(о)рганізація М(м)іжнародного С(с)півробітництва і Р(р)озвитку, Є(є)вропейський С(с)оюз, О(о)рганізація О(о)б'єднаних Н(н)ацій, Р(р)ада Н(н)аціональної Б(б)езпеки і О(о)борони України, З(з)бройні С(с)или України, В(в)ерховний С(с)уд, К(к)онституційний С(с)уд України, К(к)абінет М(м)іністрів України, В(в)ерховна Р(р)ада України, П(п)арламент

(якщо Верховна Рада України), П(п)арламент (якщо законодавчий орган багатьох держав), М(м)іністерство О(о)світи і Н(н)ауки України, М(м)іністерство З(з)акордонних С(с)прав України, С(с)лужба Б(б)езпеки України, Г(г)оловне У(у)правління Р(р)озвідки М(м)іністерства О(о)борони України, П(п)олітична П(п)артія Г(г)олос, Р(р)еспубліканська П(п)артія США, Л(л)ейбористська П(п)артія Великої Британії, Г(г)ельсінська С(с)пілка, С(с)оціал-Д(д)емократична П(п)артія України, П(п)артія К(к)онсерваторів (неофіційна назва), С(с)ейм, Б(б)ундесрат, М(м)іністерства України, К(к)омітети В(в)ерховної Р(р)ади України, Д(д)иректорія У(у)країнської Н(н)ародної Р(р)еспубліки, Т(т)имчасовий У(у)ряд, Д(д)ержавна Д(д)ума, У(у)країнська П(п)овстанська А(а)рмія, Л(л)іга Н(н)ацій, Н(н)аціональний У(у)ніверситет К(к)ієво-М(м)огиллянська академія, Л(л)іцей №1 І(і)вано-Ф(ф)ранківської М(м)іської Р(р)ади, В(в)чена Р(р)ада Ф(ф)ілологічного Ф(ф)акультету. К(к)онцерн Ф(ф)ольксваген, К(к)омпанія М(m)icrosoft, Т(т)віттер, Г(г)угл, П(п)ошукова С(с)истема Г(г)угл, Е(е)нциклопедія В(в)іпедія, М(м)ережа Ф(ф)ейсбук, С(с)истема О(о)бміну П(п)овідомленнями Т(т)елеграм, Т(т)елеграм.

Вправа 42. Запишіть, дотримуючись правил уживання великої літери, подані географічні й адміністративно-територіальні назви.

П(п)ерська З(з)атока, Б(б)алканський П(п)івострів, З(з)олотий Р(р)іг, Франкфурт-Н(н)а-Майні, Л(л)а-М(м)анш, В(в)ерсаль (у значенні «Версальський мир»), М(м)юнхен (у значенні «Мюнхенська угода 1938 року»), К(к)итайська Н(н)ародна Р(р)еспубліка, П(п)рибалтійські К(к)раїни, Б(б)алканські К(к)раїни, К(к)раїни С(с)півдружності, К(к)раїни З(з)аходу, З(з)хід (назва сторони світу), Н(н)ароди П(п)івночі, Т(т)роїстий С(с)оюз, В(в)ітебське В(в)оєводство, Д(д)алекий С(с)хід, П(п)івнічна Б(б)уковина, М(м)айдан Н(н)езалежності, С(с)танція М(м)етро «М(м)айдан Н(н)езалежності», Б(б)ульвар Тараса Шевченка, А(а)ндріївський У(у)звіз, Б(б)оричів Т(т)ік, В(в)улиця Я(я)рославів В(в)ал, В(в)улиця А(а)кадеміка Булаховського.

Вправа 43. Запишіть подані назви історичних подій, епох, календарних періодів, свят, суспільних заходів, поясніть уживання великої літери.

Л(л)ьвівське З(з)бройне (П)повстання 1848 року, П(п)аризька К(к)омуна, Т(т)ридцятирічна В(в)ійна, Е(е)поха Б(б)ароко, стиль Б(б)ароко, Р(р)енесанс, Д(д)ень К(к)онституції України, Д(д)ень Н(н)езалежності України, Г(г)ромадянська В(в)ійна, Г(г)рекоперські В(в)ійни, Х(х)рестові П(п)оходи, С(с)ередні В(в)іки, С(с)ередньовіччя, В(в)елика Ф(ф)ранцузька Р(р)еволюція, Е(е)поха В(в)ідродження, П(п)алеозойська Е(е)ра, Н(н)еоліт, Ч(ч)ерняхівська К(к)ультура, П(п)олтавська Б(б)итва, Р(р)еформа 1861 р., Д(д)оба Ф(ф)еодалізму, Б(б)рест-Л(л)итовський М(м)ирний Д(д)оговір.

Вправа 44. Запишіть наведені назви документів, пам'яток історії та культури з великої або з малої букви. Усно поясніть правопис.

С(с)татут ООН, П(п)отсдамська У(у)года, В(в)ерсальський (М)мир, Д(д)екларація П(п)рав Л(л)юдини, К(к)онституція України, А(а)кт П(п)роголошення Н(н)езалежності України, А(а)ндріївська Ц(ц)ерква, Р(р)еймське Є(є)вангеліє, Л(л)аврентіївський Л(л)ітопис, Л(л)ітопис Самійла Величка, К(к)олізей, С(с)офійський С(с)обор, Х(х)отинський З(з)амок.

Вправа 45. Запишіть назви, що належать до релігійної сфери, дотримуючись правил уживання великої літери.

А(а)ллах, П(п)ерун, Д(д)аждьбог, Б(б)рахма, Андрій П(п)ервозваний, Б(б)оги Стародавнього Єгипту, С(с)обор С(с)вятого Петра, П(п)салтир, Т(т)ора, Н(н)овий З(з)аповіт, К(к)оран, М(м)итрополит В(в)інницький і Б(б)арський, А(а)рхімандрит, А(а)рхієпископ, П(п)астор, М(м)улла, І(і)мам, В(в)олодимирський С(с)обор, І(і)кона М(м)атері Б(б)ожої Т(т)еребовлянської, Р(р)имсько-К(к)атолицька Ц(ц)ерква, У(у)країнська Г(г)реко-К(к)атолицька Ц(ц)ерква, П(п)апа Р(р)имський.

Вправа 46. Запишіть правильно, звертаючи увагу на вживання великої букви і лапок.

П(п)рикарпатський Н(н)аціональний У(у)ніверситет імені Василя Стефаника, Ф(ф)акультет І(і)сторії, П(п)олітології і М(м)іжнародних В(в)ідносин, К(к)афедра У(у)країнської М(м)ови, З(з)авідувач К(к)афедри І(і)ноземних М(м)ов і П(п)ерекладу, Д(д)еканат Ф(ф)акультету, С(с)пеціальність П(п)олітологія, С(с)пеціальність М(м)іжнародні В(в)ідносини, С(с)успільні К(к)омунікації та Р(р)егіональні С(с)тудії, К(к)андидат І(і)сторичних Н(н)аук, Ц(ц)ентр І(і)нноваційних Т(т)ехнологій П(п)рикарпатського Н(н)аціонального У(у)ніверситету імені Василя Стефаника, П(п)роєктно-освітній Ц(ц)ентр А(а)генти З(з)мін П(п)рикарпатського Н(н)аціонального У(у)ніверситету імені Василя Стефаника, Н(н)аукова Б(б)ібліотека П(п)рикарпатського Н(н)аціонального У(у)ніверситету імені Василя Стефаника.

Вправа 47. Запишіть, вставляючи замість крапок букви **е**, **и** або **і**. Усно поясніть написання виділених слів.

Пр...мудрий, пр...д'явити, пр...блякнути, пр...ходити, пр...гіркий, пр...гірклий, пр...освящений, пр...рва, пр...вабити, пр...двічний, пр...зирливий, пр...смаглий, пр...комічний, пр...стол, пр...печений, пр...гнічений, пр...дстати, пр...звисько, пр...гвинтити, пр...ста́рілий, пр...ста́рілий, пр...старкуватий, пр...старий, пр...ста́ритися, пр...подобний, пр...в'ялий, пр...битися, пр...зирство, пр...святий, пр...дтеча, пр...болотний, пр...звище.

Вправа 48. Запишіть, вставляючи замість крапок літери **з** або **с**. Усно поясніть правопис префіксів.

...фабрикувати, ...середини, ...консолідувати,
 ...фальсифікований, ...сунутися, ...хвалений, ...сихатися, ...хрестити,
 ...комплектувати, ...фотографуватися, ...сипаний, ...тероризований,
 ...саджувати, ...крадатися, ...цементований, ...креслений,
 ...повільнений, ...сув, ...пакуватися, ...сутулений.

Вправа 49. Запишіть правильно складні слова, опустивши ризики.

Давньо/руський, Євро/парламент, Євро/союз, адмін/ресурс, жовто/блакитний, держ/установа, соціально/активний, веб/сторінка, суспільно/політичний, євро/зона, пана/мериканський, інако/думець, густо/заселений, псевдо/громадянський, монголо/татари, пан/Європа, бліц/опитування, право/бережний, міні/блок, ультра/правий, топ/менеджер, віце/консул, екс/прем'єр, екс/Югославія, адмін/реформа, контр/удар, анти/демократичний, п'ятсот/двадцяти/п'яти/річчя, всесвітньо/історичний, статус/кво, євро/ринок, пів/Європи, пів/острова, пів/острів, інтернет/видання, піар/кампанія, генерал/лейтенант, угро/фіни, Австро/Угорщина, військово/полонений, східно/слов'янський, західно/український, три/з/половиною/тисячний/загін, по/латині, тисяча/двісті/сім, первісно/общинний, суспільно/корисний, націонал/патріотичний, народно/визвольний, по/соціал/демократичному, по/батькові.

Вправа 50. Запишіть, опустивши ризики, разом, окремо або через дефіс.

На/початку XVIII століття, у/середині XVIII століття, на/початок XVIII століття, туризм у/середині країни, на/весні 1848 року, на/багато досвідченіший у політичній грі, у/двічі більша кількість жителів, підірвати владу з/середини, поселилося в/двоє більше українців, у/продовж століть, з(с)/початку свого князювання, Галичину з(с)/початку заселяли племена дулібів, виїхали за/кордон, українці, що проживають за/кордоном, на/світанку століття, де/факто зберігала автономію, по/справжньому демократичний парламентський устрій, на/передодні великого повстання, у/наслідок притоку населення в містах, під/кінець громадянської війни, під/час мирних переговорів, не/зважаючи на проросійський курс.

Вправа 51. Запишіть числівники, вставляючи, де це потрібно, апостроф, знак м'якшення, літери *т, д, е, і, о, у, є*, буквосполучення *ьо, йо*. Поміркуйте, у яких із наведених числівників відбуваються такі явища, як чергування голосних при словозміні, спрощення, подвоєння. Для зручності у дужках числівники записано цифрами.

П...ят... (5), дев...ят... (9), шіс...надцят... (16), два...цят... (20), шіс...д...сят... (60), с...мд...сят... (70), міл...он (1 000 000), міл...ярд (1 000 000 000), чотир...х (4 у формі родового відмінка), чотир...ма (4 у формі орудного відмінка), п...ят...х (5 у формі родового відмінка), п...ят...ма (5 у формі орудного відмінка), ш...сти (6 у формі родового відмінка), ш...ст...х (6 у формі родового відмінка), с...ми (7 у формі родового відмінка), с...ма (7 у формі орудного відмінка), с...мома (7 у формі орудного відмінка), в...с...ми (8 у формі родового відмінка), в...с...мох (8 у формі родового відмінка), в...с...ма (8 у формі орудного відмінка), в...с...мома (8 у формі орудного відмінка), п...я...д...сят (50), четверт...й (4-й), міл...он...ий (1 000 000-й), тр...хсотий (300-й), чотир...хсотий (400-й).

Вправа 52. Доберіть означення до наведених іменників.

«Таймс», поступ, альма-матер, комюніке, степ, бієнале, підпис, скрижаль, рукопис, нежить, Делі, есперанто, гінді, програма-максимум, ступінь, бароко, есе, жалюзі, аташе, статус-кво, візаві, протезе, екю, Нікарагуа, путь, Керч, шампунь, авеню, щабель, Сибір, живопис, тюль, літопис, продаж, ампула, напис, барель.

Вправа 53. Визначте рід аббревіатур. Складіть речення з трьома аббревіатурами (на вибір).

ООН (Організація Об'єднаних Націй), МОН (Міністерство освіти і науки України), НБУ (Національний банк України), МВФ (Міжнародний валютний фонд), УНР (Українська Народна Республіка), ЄС (Європейський Союз), МЗС (Міністерство закордонних справ), УРП (Українська республіканська партія), СРСР (Союз Радянських Соціалістичних Республік), СБУ (Служба

безпеки України), Мін'юст (Міністерство юстиції України), ЮНЕСКО (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), НАТО (North Atlantic Treaty Organization), неп (нова економічна політика), НДІ (науково-дослідний інститут).

Вправа 54. Утворіть форму кличного відмінка наведених слів і сполучень слів.

Марія, Марія Іванівна, Катерина, Катря, Катруся, Катерина Петрівна, Ілля, пані Наталя, добродійка Варивода, добродій, друг, юнак, Олег, Ігор, Віталій, Петро Васильович, посол, пан лейтенант, пан Андрій, пан Петренко, шановні колеги.

Вправа 55. Утворіть жіночі та чоловічі імена по батькові від поданих імен.

Ігор, Лазар, Олексій, Антон, Антін, Ілля, Кузьма, Лука, Микола, Юрій, Сава, Хома, Яків, Федір, Микита, Андрій, Лев, Костянтин, Ярема, Анатолій, Анатоль, Григорій.

Вправа 56. Провідмініайте в однині подані прізвища, імена й по батькові.

Швець Ілля Андрійович, Ковалів Ігор Миколайович, Романишин Сергій Ігорьович, Васильчук Олег В'ячеславович, Швець Любов Іллівна, Юрченко Ольга Федорівна, Ткачук Марія Василівна.

Вправа 57. Розкрийте дужки, поставивши іменники у потрібну форму.

1. У 1770-х та 1780-х роках родини (Безбородько), (Завадовський), (Кочубей) і (Трощинський) давали імперії канцлерів та міністрів, які допомагали багатьом своїм землякам отримувати призначення на впливові посади у Санкт-Петербурзі.

2. Активний розвиток українського театрального мистецтва наприкінці ХІХ століття відбувався завдяки талановитій родині

(Тобілевич), зокрема (Іван Карпенко-Карий), (Микола Садовський), (Панас Саксаганський).

3. Центральну Раду створили помірковані ліберали з Товариства українських прогресистів під проводом (Євген Чикаленко), (Сергія Єфремов), (Дмитро Дорошенко) разом із соціал-демократами на чолі з (Володимир Винниченко) та (Симон Петлюра).

4. Жовтневу революцію, метою якої було захоплення влади, здійснили більшовики на чолі з (Володимир Ленін) – група, яку лише шість місяців тому вважали маловірогідним кандидатом на владу в Росії.

5. Група більшовиків на чолі з (Пятаков) і (Антонов-Овсієнко) звернулася до (Ленін) з проханням підтримати негайний наступ, щоб не дати Директорії стати на ноги.

6. Найбільш вартим уваги випадком цієї боротьби стало вбивство двох провідних членів ОУН-М (Омелян Сенік) та (Микола Сціборський) у вересні 1941 року в Житомирі, здійснене, як переказували, членом ОУН-Б.

7. На демонстраціях, організованих колишніми дисидентами (В'ячеслав Чорновіл), братами (Горинь), (Ігор Калинець) і (Ірина Калинець) та новим діячем (Іван Макар), лунали заклики спорудити у Львові гідний пам'ятник (Тарас Шевченко), а також жертвам сталінських репресій (За О. Субтельним).

8. Президент звільнив (Петро Порошенко) і (Олександр Третяков), відправив у відставку уряд на чолі з (Юлія Тимошенко).

9. Офіційна причина візиту очільника Китаю (Сі Цзіньпін) до Росії – це сприяння переговорам у рамках «мирного плану врегулювання української кризи».

10. На думку голови британського оборонного відомства (Бен Воллес), НАТО не повинно давати надмірних обіцянок щодо вступу таким претендентам, як Україна.

Вправа 58. Утворіть форми родового відмінка множини поданих іменників.

Гайдамака, староста (керівна посада), суддя, свобода, стаття, церква, сотня, гривня (грошова одиниця), гривна (прикраса), війна, буря, верства, шабля, громадянин, селянин, болгарин, татарин, вірменин, грузин, осетин, кілограм, грам, партизан, солдат, русин, кінь, парафіянин, апельсин, мандарин, монгол, боярин, городянин, галичанин, заробітчанин, узбережжя, обличчя, гасло, подвір'я, сторіччя, плем'я, ім'я, Альпи, Балкани.

Вправа 59. Утворіть форми родового відмінка однини наведених іменників другої відміни.

Львів, Кривий Ріг, Канів, Париж, Лондон, Дніпро, Дністер, Буг, Ніл, кілометр, мільйон, мільярд, рік, тиждень, університет, інститут, факультет, деканат, батальйон, електорат, гуманізм, аналіз, конфлікт, Єгипет, Крим, Китай, документ, банк, процес, долар, націоналізм, прогрес, експорт, фейсбук, інстаграм, комітет, уряд, союз, полк, бастіон, замок, палац, манускрипт, рукопис.

Вправа 60. Подані іменники II відміни запишіть у формі родового відмінка однини. Усно поясніть, від чого залежить вибір відмінкового закінчення.

Акт (документ), акт (дія), блок (об'єднання), блок (частина споруди), листопад (місяць), листопад (опадання листя), папір (документ), папір (матеріал), Рим (місто), Рим (країна), апарат (пристрій), апарат (установа), елемент (конкретне), елемент (абстрактне), орган (частина тіла), орган (установа), оригінал (особа), оригінал (документ), рахунок (документ), рахунок (дія), телефон (апарат), телефон (вид зв'язку), термін (слово), термін (строк), фактор (маклер), фактор (чинник), феномен (особа), феномен (явище), орден (організація, наприклад, чернеча громада), орден (відзнака), Алжир (країна), Алжир (місто), вал (насип), вал (деталь машини).

Вправа 61. Проаналізуйте правильність уживання форм ступенів порівняння прикметників. Відредагуйте, де це потрібно, виправлені варіанти запишіть.

Кращий знавець історії України; найбільш затятіші опоненти; народовці були демократичнішими за їхніх суперників-русофілів; політика партії стала радикальніше; більш авторитетний політик; молодше, енергійніше й більш рішуче керівництво; найважливіші причини поразки Центральної Ради; у Гетьманщині знать була чисельніша російської; сама основна риса Мазепи як політика; найменш розвиненіший регіон країни; на соціально-економічному рівні поляки були сильніші, ніж українці; менш рішучіша політика нового уряду; повільніший від інших республік СРСР процес урбанізації; сама впливова нація в імперії; націоналізм виявився сильнішим стимулом, чим марксизм; найбільш суперечливий політичний діяч України.

Вправа 62. Від наведених прикметників утворіть, де це можливо, прості і складні форми вищого і найвищого ступенів порівняння. Які з поданих прикметників не мають ступенів порівняння? Чому?

Радикальний, всесильний, дорогий, ключовий, сучасний, короткий, нездоланий, близький, недоторканий, важкий, надлишковий, високий, низький, рішучий, величезний, архіважливий, вузький, легкий, ультраправий, тяжкий, багатий.

Вправа 63. Перепишіть речення, записуючи числа і скорочення повними словами. Визначте відмінок числівників, поясніть їх правопис.

I. 1. З 1874 уніатських парафій біля 100 стали православними, причому частина з них за рахунок того, що на вільні з різних причин місця було прислано православних священників (І. Баран).

2. У 1889–1890 навчальному році зафіксовано зростання чисельності україномовних закладів до 1802, а польськомовних – до 1586 (І. Дрогобицький).

3. На 1871 р. із загальної кількості початкових шкіл (2476) українська мова використовувалася в 1293, а польська – у 1055 (І. Дрогобицький).

4. На 1889–1890 навчальний рік у Галичині чисельність шкіл “народних звичайних публичних” зросла до 3692 одиниць, але діючими були 3466 (І. Дрогобицький).

5. Загалом на гуті знайдено 565 фрагментів тиглів, які належали приблизно 40–42 посудинам (Р. Берест).

6. На загальному тлі вузького входу в паливну камеру виділяється добре випалене, доволі широке (бл. 1,2 м) та видовжене (бл. 2,8 м) паленисько з кам’яними колосниками – так званими руштами (Р. Берест).

7. У збережених та опрацьованих метричних книгах Дмитрівської церкви с. Мусіївки за 1810–1815 рр. та 1818 р. Іван Петрович власноручно ставить свої підписи – «священник Іоанн Опущкевич» (М. Поливач).

8. Плита мала довжину 2,7–2,8 м, найбільшу ширину – 0,75 м, товщину – 0,25 м у нижній частині й 0,5 м у верхній (С. Пивоваров).

9. Тоді ж у місті розпочав діяльність інший фотограф Ю. Кордиш, перше фото якого датоване 20 травня 1859 р. (Д. Бабюк).

10. Між 1800 та 1830 рр. до Америки прибуло 4,5 млн переселенців лише з Ірландії, а в 1945–1949 рр. їхня кількість лише зростала (В. Куриляк).

II. 1. Так, у 2016 р. Україна імплементувала тільки 36 законодавчих актів Європейського Союзу із 126, необхідних для європейської інтеграції (В. Климончук, Ю. Масик).

2. На підтвердження цієї тези автор навів такі дані: якщо у 2018 р. таліби контролювали 4% округів, то у 2020 р. – 20%, тоді як частка територій під контролем уряду знизилася з 50 до 30% (А. Моренчук).

3. За доволі незначний період реформування вдалося здійснити те, чого не вдавалося реалізувати (незважаючи на неодноразові спроби) протягом попередніх десятиліть Незалежності: сформувати 1469 територіальних громад (далі – ТГ) – основу муніципальної

влади базового рівня та головних надавачів громадянам якісних публічних послуг і замість 490 районів, сформованих ще в радянський період, створити 136 нових районів, котрі відповідають стандартам ЄС (В. Малиновський).

4. За результатами виборів до Європарламенту 2019 р., майже 31% його депутатів належав до євроскептиків, порівняно з 27% після виборів 2014 р. (М. Якимчук, Т. Сидорук).

5. Угорська ультраправа партія, рух «Наша Вітчизна» (Mi Hazánk Mozgalom), також потрапила до парламенту із 6% голосів і 7 місцями (І. Кіянка, Є. Тихомирова).

6. Проблема 200 тисяч закарпатських угорців України (насправді їх чисельність тоді не перевищувала 150 тисяч осіб) набула особливого загострення під час інавгураційної промови В. Орбана в парламенті в травні 2014 р. (І. Кіянка, Є. Тихомирова).

7. Загалом, на початку 2000-х років серед 785 національно-культурних товариств відомий український етнополітолог Л. Лойко виокремлює 55 польських організацій (В. Гулай).

8. Про успіх такої дипломатії свідчить кількість ресторанів японської кухні у світі: 2006 р. – 24 тис., 2017 р. – 117 тис.; експорт продуктів харчування зріс з 445 млрд єн у 2009 р. до понад 750 млрд у 2016 р. (Н. Карпчук).

9. Враховуючи, що у 2014 році Канада вже внесла в санкційний список понад 300 осіб і організацій, це рішення збільшило до 441 кількість суб'єктів, до яких застосовано відповідні санкції Оттави (М. Статкевич).

10. За даними, у січні–вересні 2017 р. величина польського експорту в Німеччині була на 41,4 млрд. євро (1,1%) більша, ніж за відповідний період попереднього року (Т. Струтинська, А. Мартисевич).

III. 1. У рейтингу країн за рівнем розвитку демократії Україна із 167 досліджуваних країн зайняла в 2011 р. 79 місце з показником 5,94 бала, що загалом відповідало гібридному типу політичного режиму (М. Москалюк).

2. Так, серед 98 кандидатів, які балотувалися від 10 політичних сил, 35 кандидатів – це жінки і 63 кандидати – чоловіки (С. Глизнер).

3. Можна констатувати, що після особливо складних 2014–2015 рр. держава почала формувати в 2016 р. комплексну систему протидії інформаційному складнику гібридної війни (Т. Шлемкевич).

4. За офіційними даними Приймальні Президента України, ... “протягом вересня–грудня 2015 року та першого кварталу 2016 року ... станом на 14.04.2016 опрацьовано 23 192 петиції, з яких на 34 петиції було надано відповідь Президента України; на розгляді перебуває 2 петиції; триває збір підписів 3983 петицій; в установленій строк не набрали необхідну кількість голосів 17 173 петицій” (С. Дерев’янку).

5. У країні нараховують 8 районів, близько 100 сільських рад та 150 сіл, де більшість мешканців становлять національні меншини (О. Липчук).

6. З іншого боку, опитування, проведене соціологічною службою Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова з 19 до 29 червня 2008 р., показує, що 25,4 % громадян України позитивно ставляться до національно-демократичної ідеологічної течії (Б. Максимець).

7. За класифікацією П. Маїра, малими є партії, які отримують від 1 до 15 % голосів виборців, а інші – ефемерними або мікропартіями (до 1 %) та великими (більше 15 %) (Б. Максимець).

8. Уже 22–23 березня 1919 р. у Станіславі проходив Крайовий з’їзд УРП за участю понад 100 делегатів, які репрезентували 22 повіти Галичини (М. Міщук).

9. Перший повоєнний з’їзд партії за участю 71 особи відбувся 1 квітня 1923 р. у Львові (М. Міщук).

10. Результат “Нашої України” був скромнішим, але знову 82,9 % усіх своїх голосів цей блок отримав у 16 регіонах Центральної і Західної України, і знову кожний третій виборець “Нашої України” (32,9 %) був із Галичини (М. Петренко).

Вправа 64. Запишіть словосполучення, розкриваючи дужки та узгоджуючи числівники з іменниками.

Тридцять один (день), дев'яносто два (відсоток), одна друга (площі), шістдесят вісім (рік), три (працівник), чотири (громадянин), півтора (місяць), мільйон (гривня), двадцять чотири (підручник), чотири з половиною (рік), один з половиною (місяць), дві цілих вісімдесятих (мільйон), двадцять перший (лютий), дев'ятсот вісімдесят п'ять (кілограм).

Вправа 65. Запишіть, замінюючи цифри словами.

З 2009 до 2016 року, між 1648 і 1656 роками, 8 мільйонами, з-поміж 50 осіб, до 345 населених пунктів, поповнився 141 учасником, упродовж 90 років, сягала 77,8 відсотка, у 193 державах, займає $\frac{1}{2}$ площі, серед 523 учасників конгресу, зріс із 264 мільйонів до 501 мільйона, 367 мешканцями, від $\frac{1}{5}$ населення планети, датований 22 травня 1998 року, понад 1500 будинків, послуговувався 99 псевдонімами, 345 голосами проти 47 ухвалили.

Вправа 66. виправте помилки, пов'язані з відмінюванням числівників і їх узгодженням з іменниками, запишіть виправлені словосполучення (числівники треба записувати словами).

Від двісті тисяч осіб, зі сто двадцяти шести законодавчих актів, дев'яностами п'ятьма міжнародними угодами, до семидесяти трьох метрів, тривало півтори року, на початку тисячу вісімсот сорок восьмого року, п'ятдесят три представника опозиційних сил, сформувавши тисяча чотириста дві територіальні громади, із шести відсотками голосів, двоє світових лідерів, двітисячний рік, у тисяча дев'ятсот сорок першому – тисяча дев'ятсот сорок п'ятому році, тисяча шістсот сорок восьмого – тисяча шістсот п'ятдесят сьомих років, двісті вісімдесят два громадяни, півтора тисячі, двохстами восьма учасниками з'їзду, двадцять перше люте, на початку восьмидесятих років, тисяча дев'ятсот дев'яносто четвертій рік.

Вправа 67. Відредагуйте подані словосполучення, замінивши, де це потрібно, дієприкметники, нормативними для української мови відповідниками. Які словосполучення не потребують редагування?

Пануючий клас, завідуючий кафедри, ведучий фахівець, оточуючий світ, оточуючі люди, руйнуючий вплив, слідуєчий рік, віруючі східного обряду, існуючий стан справ, існуюче законодавство, існуючі міжнародні норми, існуючі технології, підпис головуєчого на зборах, пояснюєча записка, командуєчий Національної гвардії України, працюєчий студенти, виступаєчий перед аудиторією, правляєча партія, блискуча промова, невмируєчий народ.

Вправа 68. Відредагуйте, поясніть допущені помилки.

Згідно наказу ректора, по ініціативі студентів, у відповідності до розпорядження деканату, проживаю по адресу, на протязі даного періоду, записатися на прийом до ректора по особистому питанню, хочу висловитися на рахунок цього питання, заступник декана по виховній роботі, у десятій годині, список джерел до курсової укладаємо по алфавіту, говорити на українській мові, тестування по темі «Вступ», у порівнянні з попереднім семестром, по якійсь причині вона відсутня на заняттях.

Вправа 69. Доберіть українські відповідники до поданих іншомовних слів. За потреби скористайтеся словником іншомовних слів.

Доктрина, автентичний, преамбула, автохтони, комюніке, де-факто, де-юре, аннали, паритетний, директива, ідентичний, казус, факультативний, легітимний, преференція, експансія, апелювати, генерація, вердикт, ренегат, колабораціонізм, регент, візаві, генеалогія, вербальний, прерогатива, пріоритет, резюме, раритетний.

Вправа 70. Відредагуйте, поясніть характер помилок.

Анна користується повагою одногрупників; завідує кафедрою міжнародних економічних відносин; з повагою відноситься до вчителів; вона являється старостою групи; у першу чергу планую готуватися до семінару по історії України; пропустила заняття, так як хворіла; рахую дистанційне навчання ефективним; викладачка слідкує, щоб усі засвоїли новий матеріал; ця подія зіграла велику роль у виборі майбутньої професії; пояснююча записка; студентка активна, приймає участь у студентському самоврядуванні; всебічно розвинута, у тому числі цікавиться сучасною літературою; сумлінно вчиться, ерудований, має добрі знання в області цифрових технологій.

Вправа 71. Відредагуйте подані речення. Поясніть характер помилок.

1. Відступаючи з України, німцями була використана тактика «випаленої землі».

2. Побувавши на судових процесах у Львові, молодим журналістом Чорноволом було написано «Записки Чорновола».

3. Завоювавши Київ і підкоривши собі древлян, володіння Олега поширилися на сусідні племена.

4. Зійшовши на київський престол у 980 році, Володимиром було започатковано нову добу в історії Київської Русі.

5. Відновивши порядок у розколотому повстанням Києві, підтримка Мономаха зросла.

6. Ставши королевою Франції, освіченість Анни Ярославни відрізняла її від більшості жінок французького двору.

7. Побачивши київські пагорби над Дніпром, апостолові Андрію все дуже сподобалося.

8. Зазнаючи важких втрат, УПА була зроблена спроба пристосуватися до наступу радянських сил, що дедалі зростав.

9. Піддавши дошкульній критиці інакомислячих, стало зрозуміло, що невдовзі режим почне нові репресії.

10. Підписавши перемир'я 11 листопада 1918 року, бойові дії були завершені.

Вправа 72. Запишіть, розставивши розділові знаки, обґрунтуйте їх уживання (скажімо: між однорідними членами речення, які не з'єднані сполучниками, ставимо коми; вставне слово може виділяємо з двох боків комами; це речення складне, бо..., між частинами складного речення ставимо кому):

1. Заява це офіційне повідомлення у якому викладається певне прохання з коротким його обґрунтуваннями.

2. У складній заяві перераховуються документи що додані до заяви на підтвердження правомірності висловленого в ній прохання.

3. Розрізняють внутрішні доповідні записки які адресуються керівникові установи або підрозділу де працює укладач і зовнішні що адресуються керівникові вищої організації.

4. Пояснювальна записка це письмове пояснення ситуації що склалася фактів дій вчинків працівників найчастіше порушення дисципліни невиконання роботи на вимогу керівника.

5. Резюме це документ у якому подаються короткі відомості про навчання трудову діяльність та професійні успіхи й досягнення особи яка його складає.

6. У протоколах відбиваються всі виступи з питань що розглядаються і рішення ухвалені в результаті обговорення.

7. Листуючись із підприємствами організаціями й установами у справах завжди залишають потрібні для довідок копії які зветься відпусками.

8. Якщо ці документи не виходять за межі установи то вони можуть оформлятися на звичайному аркуші паперу а якщо скеровуються до іншої установи то їх пишуть на бланку і звичайно реєструють.

9. Для багатьох доручень є друковані бланки куди від руки вписують прізвище ім'я та по батькові того кому доручається що саме де треба одержати та завіряють підписом і круглою печаткою.

10. Якщо передаються суми грошей у розписці вказують адресу номер і серію паспорта того хто їх отримує.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрєєва Т. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. Київ, 2012. 253 с.
2. Афанасьєв І. Діловий етикет : Етика ділового спілкування. Київ : Альтерпрес, 2003. 367 с.
3. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. Львів : Світ, 2003. 432 с.
4. Баличева Н. М. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. МОНМС України, Харк. ун-т повітр. сил ім. І. Кожедуба. Харків, 2011. 264 с.
5. Білавич Г. Українська мова за професійним спрямуванням [Текст]: навч.-метод. посібник. Ів.-Франківськ : ПП «ТУР-ІНТЕЛЕКТ», 2021. 280 с.
6. Богатько В. В. Українська мова за професійним спрямуванням. Модульний курс : навч. посіб. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця : Нілан, 2017. 281 с.
7. Ботвина Н. В. Ділова українська мова (офіційно-діловий та науковий стилі) : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 3-є вид., перероб. й доповн. Київ : АртЕк, 2001. 280 с.
8. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції : мова та етика ділової комунікації : навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. та перероблене. Київ : АртЕк, 2002. 208 с.
9. Брус М. П. Українське ділове мовлення : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Третє доповнене видання. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2014 с. 306 с.
10. Булик-Верхола С. З. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для студентів муз. спец. Львів. нац. муз. акад. ім. М. Лисенка. 4-е вид. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 307 с.
11. Бурдаківська Н. М. Ділова українська мова : посібник. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В., 2011. 320 с.
12. Васенко Л. А. Фахова українська мова. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 272 с.

13. Волкотруб Г. Й. Українська ділова мова : практикум. Міжрегіональна академія управління персоналом (МАУП). Київ : МАУП, 2003. 156 с.
14. Волкотруб Г. Й. Стилїстика ділової мови : навч. посібник. Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ : МАУП, 2002. 208 с.
15. Глущик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери : навч. посіб. 4-те вид., переробл. і допов. Київ : А.С.К., 2008. 400 с.
16. Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 624 с.
17. Гуць М. В., Олійник І. Г., Ющук І. П. Українська мова у професійному спілкуванні : навч. посіб. Київ : Міжнародна агенція "BeeZone", 2004. 336 с.
18. Етика ділового спілкування / за ред. Т. Б. Гриценко, Т. Д. Іщенко, Т. Ф. Мельничук. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 208 с.
19. Жайворонок В. В. Українська мова в професійній діяльності : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів. Нац. акад. наук України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Вища школа, 2006. 431 с.
20. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення : професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк : БАО, 2010. 480 с.
21. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. 9-те вид., доповнене. Харків : ФОП Співак, 2011. 400 с.
22. Кацавець Р. С. Ділова мова : сучасний вимір : підручник для вузів. Київ : ЦУЛ, 2008. 192 с.
23. Коваль А. П. Ділове спілкування : навч. посіб. Київ : Либідь, 1992. 280 с.
24. Кубрак О. В. Етика ділового та повсякденного спілкування : Навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2001. 207 с.
25. Культура фахового мовлення : навчальний посібник / за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці : Книги-XXI, 2006. 496 с.

26. Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б. та ін. Етика ділових відносин : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2011. 309 с.
27. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навчальний посібник. Київ : Академія, 2007. 360 с.
28. Пентилюк М.І., Маруніч І.І., Гайдаєнко І.Є. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 224 с.
29. Плотницька І. М. Ділова українська мова : навч. посібник. 3-є вид. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 270 с.
30. Плотницька І. М. Ділова українська мова в державному управлінні : навч. посіб. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 3-є вид., стер. Київ : НАДУ, 2011. 167 с.
31. Погиба Л. Г. Практикум з української мови за професійним спрямуванням : навчальний посібник. Київ : Кондор-Видавництво, 2013. 296 с.
32. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник для вузів. 3-тє вид., переробл. та доп. Тернопіль : Навчальна книга "Богдан", 2000. 248 с.
33. Українська мова за професійним спрямуванням: Практикум [Текст]: навч. посібник/Т.В. Симоненко, Г.В. Чорновол, Н.П. Руденко. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 272 с.
34. Український правопис: схвал. Постановою Каб.Міністрів України №437 від 22 травня 2019 р. [Текст]. Х. : Право, 2020. 292 с.
35. Шевчук С.В., Кабиш О.О. Практикум з українського ділового мовлення [Текст]: навчальний посібник. К. : Арій, 2008. 160 с.
36. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ : Алерта, 2019. 640 с.
37. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців : підручник. Київ : Алерта, 2012. 428 с.
38. Ющук І.П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ : Освіта, 2012. 270 с.
39. Ющук І.П. Українська мова. Київ : Либідь. 2008. 640 с.

Навчальне видання

Семенюк Оксана Антонівна

**Українська мова
(за професійним спрямуванням)**

Збірник вправ і завдань

В авторській редакції

Підписано до друку 04.10.2023. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк цифровий.

Гарнітура «Таймс». Умовн. друк. арк. 3,3.

Наклад 100 прим. Зам. 25.

Віддруковано: підприємець Голіней О.М.

Адреса: м. Івано-Франківськ,

вул. Галицька, 128,

тел. (0342) 58 04 32